

Historická penologie

VYDÁVÁ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR – AKADEMIE VS ČR

1/2026, ročník XXIV



ČESTNÉ POHŘEBIŠTĚ V PANKRÁČKÉ VĚZNICI
MARTIN STEHLÍČEK – ŽIVNOSTNÍK PROTI NÁRODNÍMU VÝBORU
POSLEDNÍ NÁČELNÍK SPRÁVY SNV ČSR A JEHO DOBA
POZVÁNKA NA VÝSTAVU

<p>Historická penologie – vychází pololetně</p> <p>Vydává: Akademie Vězeňské služby ČR, Máchova 200, 471 27 Stráž pod Ralskem</p> <p>Šéfredaktor: PhDr. Ondřej Hladík</p> <p>Redakční rada: PhDr. Aleš Kýr</p> <p>Poštovní adresa redakce: Kabinet dokumentace a historie VS ČR, Soudní 1a, 140 67 Praha 4</p> <p>email: ondrej.hladik@gr.vs.gov.cz</p>	<p>Náklad: 150 výtisků</p> <p>ISSN: 2533-803X (Print), 2533-8048 (Online)</p> <p>Evidenční číslo: MK ČR E 22732</p> <p>Tisk: VS Tisk PRAHA-PANKRÁC, Soudní 988/1, 140 57 Praha 4</p> <p>Obálka: Čestné pohřebiště v pankrácké věznici (foto: KDH)</p>
---	---

OBSAH

Aleš KÝR, Čestné pohřebiště v pankrácké věznici	2
Ondřej HLADÍK, Martin Stehlíček – živnostník proti národnímu výboru	27
Aleš KÝR, Poslední náčelník správy SNV ČSR a jeho doba	42
Aleš KÝR – Alena KAFKOVÁ, Pozvánka na výstavu	65

ČESTNÉ POHŘEBIŠTĚ V PANKRÁCKÉ VĚZNICI

Aleš KÝR

V letech 2018 až 2021 byl v rámci vědeckovýzkumné potřeby ministerstva spravedlnosti přijat projekt Kabinetu dokumentace a historie VS ČR (Kabinet) s názvem „Identifikace míst uložení nevydaných ostatků zemřelých osob ve výkonu vazby a politických vězňů ve věznicích Praha-Pankrác, Praha Ruzyně, Valdice, Mírov, Plzeň a Brno. Jeho realizaci prováděli pracovníci Kabinetu PhDr. Aleš Kýr a Alena Kafková ve spolupráci s PhDr. Alenou Šimánkovou z Národního archivu Praha.¹

V průběhu badatelské činnosti bylo zjištěno, že zpopelněné ostatky zemřelých politických vězňů a popravených byly zásadně soustředovány v pankrácké věznici a v roce 1961 zničeny na základě rozkazu ministra vnitra č. 36/1960, který stanovil, že urny skladované déle, než jeden rok mohou být zničeny vysypáním popela a jeho smísením se zemí. V této souvislosti byla zaměřena pozornost na bývalé popraviště v pankrácké věznici z let 1947 až 1954.

O existenci tohoto popraviště podal autentické svědectví Ladislav Novotný, bývalý pracovník Národní banky Československé, později politický vězeň a chodbař v pankrácké vězeňské nemocnici. Jeho svědectví koresponduje s příslušným dokumentem o výkonu trestu smrti, uloženým v Národním archivu Praha.²

Ohledání určeného místa za starou vězeňskou nemocnicí prováděl doc. RNDr. Jan Uhlík, CSc., zakladatel Kabinetu, zřízeného při sekretariátu ředitele SNV ČR a za účasti pracovníků Archeologického ústavu AV v Praze. Výsledkem ohledání byl nález vybetonovaných základů se zaklínovanou spodní částí šibeničního trámu, který byl po konzervaci umístěn v Památníku Pankrác. Druhé popravčí místo již nemohlo být ohledáno, neboť v 60. letech byl tento prostor zastavěn objektem nemocniční prádelny.

Na obou místech byli v uvedeném období popravováni nacističtí zločinci, kolaboranti a kriminální pachatelé, ale také stateční odpůrci komunistického režimu. Nalezené popravčí místo bylo pietně upraveno k pravidelnému konání pietního shromáždění u příležitosti výročí popravu JUDr. Milady Horákové dne 27. června.³

Právě odtud vedou schody do bývalé márnice v suterénu vězeňské nemocnice. S největší pravděpodobností zde byly skladovány i urny nevydané pozůstalým. Prostor bývalého popraviště, obklopený ze tří stran zdmi vězeňské nemocnice umožňoval skryté vysypávání urn. Proto jedním z výstupů projektu bylo doporučení k provedení archeologického výzkumu, který by uvedený předpoklad

¹ Aleš KÝR – Alena KAFKOVÁ, *Příspěvek k identifikaci míst uložení ostatků politických vězňů a popravených odpůrců totality v letech 1948–1965*, in: *Historická penologie* č. 1/2022, Praha 2022, s. 1-56.

² Ladislav NOVOTNÝ, *Nemocnice, porodnice, popraviště*, časopis *České vězeňství* č. 6/1995, s. 43-45; NA Praha, f. ÚV KSČ, Zpráva o situaci při výkonu trestu smrti s návrhem na novou úpravu absolutního výkonu trestu – materiál Politického sekretariátu ÚV KSČ ze dne 14. dubna 1954.

³ Aleš KÝR, *K autorovi*, in: Jan UHLÍK, *Historie věznění a vězeňství v Čechách*, Praha 2006, s. 318-319.

potvrdil nebo vyvrátil.⁴ Možnost výzkumu byla projednávána s Mgr. Janem Maříkem, Ph.D., ředitelem Archeologického ústavu Akademie věd ČR, který projevil mimořádný zájem o projekt. Na základě souhlasu plk. Mgr. Alexandra Vidláka, tehdejšího ředitele Vazební věznice a Ústavu pro zabezpečovací detenci Praha Pankrác (pankrácká věznice), se dne 26. října 2022 uskutečnil archeologický výzkum na bývalém popravčím místě za starou vězeňskou nemocnicí za přítomnosti PhDr. Aleše Kýry, Aleny Kafkové a PhDr. Aleny Šimánkové.



Zbytky pankrácké šibenice z let 1947–1954 (foto: KDH)

Mgr. Jan Mařík, Ph.D. pořizoval situační plánec a řídil činnost svých odborných spolupracovníků. RNDr. Roman Křivánek, Ph.D. prováděl geofyzikální měření magnetické susceptibility k odlišení silněji magnetických materiálů a vrstev s cílem odlišit magnetické vrstvy s případným podílem popela. Pomocí georadaru zjišťoval odlišné vlastnosti jednotlivých vrstev, ze kterých by bylo možno prokázat vyhloubení jámy k uložení zpopelněných ostatků. Tento předpoklad však nebyl potvrzen. Na základě výsledku měření magnetické susceptibility pak archeologové Mgr. Drahomíra Malyková, Ph.D. a Mgr. Tomáš Bek odebrali pomocí pedologického vrtáku 10 vzorků zeminy z hloubky přibližně 65–70 cm. Antropoložka Mgr. Eliška Zazvonilová provedla jejich laboratorní analýzu a zjistila, že obsahují zlomky kostí, které byly vystaveny kremační teplotě (700–900 stupňů Celsia).⁵

⁴ A. KÝR – A. KAFKOVÁ, citované dílo.

⁵ Jan MAŘÍK, *Archeologický výzkum v areálu Vazební věznice Praha Pankrác*, prezentace na tiskové konferenci VS ČR dne 12.6.2023 v Praze (příloha č. 1).



Pietní úprava popraviště z 50. let 20. století (foto: KDH)

K seznámení odborné i širší veřejnosti s výsledkem archeologického výzkumu uspořádalo Generální ředitelství VS ČR a vedení pankrácké věznice dne 12. června 2023 tiskovou konferenci, na které Mgr. Jan Mařík, Ph.D. přednesl nálezkovou zprávu. K účasti na konferenci byli přizváni historikové z Ústavu pro studium totalitních režimů, Vojenského historického ústavu, Muzea Policie ČR a Muzea Paměti XX. století. Dále archiváři z Národního archivu, členové Sdružení bývalých politických vězňů a Občanského sdružení Paměť a pracovníci Správy pražských hřbitovů. Širší veřejnost byla informována prostřednictvím televizního a rozhlasového zpravodajství.⁶

Dne 27. června 2023 u příležitosti pravidelného pietního shromáždění na bývalém popravišti v pankrácké věznici, kterého se tradičně zúčastňují bývalí političtí vězni a jejich potomci s rodinami, ústavní činitelé, funkcionáři Vězeňské služby ČR, Armády ČR, Policie ČR, zástupci historických pracovišť a paměťových organizací, přednesl PhDr. Aleš Kýr příspěvek, zaměřený na výsledky šetření k identifikaci míst uložení nevydaných ostatků politických vězňů a popravených včetně výsledku archeologického výzkumu k potvrzení místa rozptýlu zpopelněných ostatků v pankrácké věznici.

K identifikaci jmen obětí pro pamětní desku byla zvolena vylučovací metoda při jejíž aplikaci byli ze souboru odpůrců komunismu, kteří zemřeli ve výkonu trestu nebo byli popraveni v pankrácké věznici, vyloučeni ti, jejichž ostatky byly uloženy do hromadných hrobů na hřbitově v Ďáblicích a Motole, případně vydány

⁶ GŘ VS, monitoring ze dne 13. 6. 2023, zpráva k tiskové konferenci pořádané VS ČR dne 12. 6. 2023 (příloha č. 2).

do rodinného hrobu. K vytríděnému souboru jmen obětí byly dohledány a studovány jejich osobní vězeňské spisy k potvrzení jejich účasti na třetím odboji a ověření skutečnosti, že zpopelněné ostatky byly úředně zničeny. Komise ve složení: PhDr. Petr Blažek, Ph.D. z Ústavu pro studiu totalitních režimů, PhDr. Prokop Tomek, Ph.D. z Vojenského historického ústavu, PhDr. Alena Šimánková z Národního archivu, PhDr. Aleš Kýr a Alena Kafková z Kabinetu dokumentace a historie VS ČR sestavila seznam 66 jmen obětí, u kterých ve 20 případech byly dohledány protokoly o zničení urny. Tyto protokoly se dochovaly v osobních vězeňských spisech díky jejich nedůslednému odstraňování patrně v roce 1968, kdy byly zveřejňovány oběti komunistické moci.⁷



Archeologové při práci (foto: KDH)

V návaznosti na vytvořený seznam vznikl další úkol, týkající se dohledání žijících příbuzných. Byl to velmi náročný úkol, neboť ve vězeňských spisech obětí se nacházely zpravidla adresy manželek z období 50. a 60. let minulého století, které již neplatily nebo adresátky již nežily. Proto bylo pátrání orientováno na dohledávání žijících dětí, synovců a neteří, ale častěji se jednalo o vnuky, pravnuky, prasynovce a praneteře. Celkem se podařilo nalézt 37 % pozůstalých z celkového počtu obětí. Nejvzdálenějším a jediným žijícím příbuzným popraveného

⁷ KDH, Petr Blažek, Prokop Tomek, Alena Šimánková, Aleš Kýr, Alena Kafková, komise dne 16.8.2023 v Praze, Přehled zemřelých politických vězňů a popravených odpůrců komunismu z let 1949-1965, jejichž zpopelněné ostatky se nacházejí na společném pohřebišti v pankrácké věznicí (příloha č. 3); Zora DVOŘÁKOVÁ, *Popravení, kam jste se poděli*, Praha 2013, s.165-166; NA Praha, f. SSNV, osobní vězeňský spis Zbyňka Janaty, protokol o zničení urny ze dne 26. 5. 1961 (příloha č. 4).

Josefa Robotky je praneteř Margarita Frommert z amerického Michigenu.⁸ Při vyhledávání pozůstalých poskytli významnou pomoc PhDr. Pavel Paleček, Ph.D., Soňa Marvanová z Brna a Patrik Daníček z Prahy. Výsledek pátrání byl velmi překvapivý, neboť přes generační odstup projevovaly dohledané osoby velký zájem o místo posledního odpočinku svého příbuzného.



Pozůstalí na pietním shromáždění (foto: KDH)

Dne 1. listopadu 2023 před Dnem památky zesnulých se na objeveném pankráckém pohřebišti konalo pietní shromáždění pro příbuzné obětí, které se podařilo dohledat. Bylo jim umožněno položení kytic a zapálení svíček k uctění památky jejich blízkých. Pražský biskup Mons. Zdeněk Wasserbauer vysvětil pohřebiště a vykonal zde zádušní mši za účasti Mgr. Otto Brocha, hlavního kaplana VS ČR. Zároveň byl učiněn příslib, že na tomto místě bude umístěna pamětní deska se jmény politických vězňů a popravených odpůrců komunismu, jejichž zpopelněné ostatky zde byly vysypány.

Pořízení pamětní desky řešil Kabinet dokumentace a historie VS ČR. Při hledání finančních zdrojů bylo logické požádat o příspěvek ministerstvo obrany (MO) ČR, neboť 11 obětí bylo z řad Československé lidové armády: pplk. gšt. Josef Robotka, pplk. František Skokan, mjr. Ctibor Novák, mjr. Květoslav Prokeš, mjr. Klaudius Šatana, škpt. Josef Kučera, kpt. Václav Ženišek, svob. Vojtěch Lacko, svob. Drahoslav Skála, voj. Ladislav Lindner a voj. Karel Volf.⁹ Všichni byli účastníky

⁸ E-mailová odpověď paní Margarity Frommert z 27. 11. 2023 (příloha č. 5).

⁹ Ivo PEJČOCH, *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955*, Praha 2009, s. 43, 56, 81, 84, 89, 165, 170, 176, 219, 225.

protikomunistického odboje a za tuto činnost popraveni s výjimkou voj. Drahoslava Skály, který zemřel ve výkonu trestu odnětí svobody.



Vysvěcení pohřebiště (foto: KDH)

Na podanou žádost o příspěvek přišla odpověď z odboru pro válečné veterány MO, že: „*Vámi uvedená pamětní deska podle zákona č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech bohužel definici válečného hrobu nesplňuje. V současné době nemáme možnost, jak bychom mohli pamětní desku zřídit.*“¹⁰ Z toho vyplývá, že statut válečného hrobu je přiznáván jen odbojářům, kteří zahynuli za války v protihabsburském (prvním) odboji nebo protinacistickém (druhém) odboji a nevztahuje se na odbojáře, kteří zahynuli v protikomunistickém (třetím) odboji. Statut válečného hrobu tak neumožňuje projevení úcty zemřelým účastníkům třetího odboje, jak to požaduje příslušný zákon.¹¹

¹⁰ KDH, neuspořádáno, Ministerstvo obrany ČR, odbor pro válečné veterány, Odpověď Pavla Kuglera, (příloha č. 6); Zákon č. 122/2004 Sb. o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 2, odst. 1,2.

¹¹ Zákon č. 198/1993Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, § 3.

Protože ani položková skladba rozpočtu VS ČR neumožňuje financování pamětní desky, byla požádána o pomoc Vězeňská duchovenská péče (VDP), která jako občanské sdružení není napojena na státní rozpočet. Rada VDP za předsednictví Mgr. Kristýny Čobanové projednala a schválila zřízení účtu k ukládání finančních sponzorských darů a jeho vedení se ujala sama předsedkyně. Sponzorské dary osobně poskytli: RNDr. Miloš Vystrčil, předseda Senátu Parlamentu ČR a Ing. Věra Kovářová, t.č. místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, kteří se pravidelně zúčastňují pietních shromáždění v pankrácké věznici. Dále Arcibiskupství pražské i jednotliví biskupové a v neposlední řadě Česká advokátní komora.



Zádušní mše (foto: KDH)

Z internetové nabídky kamenických firem byla vybrána a zakoupena kamenná pamětní deska ve tvaru stély, která umožnila vyrytí jmen obětí s údaji o jejich narození a úmrtí. Na pravidelném pietním shromáždění dne 27. června 2024 byla instalovaná pamětní deska slavnostně odhalena za účasti příbuzných obětí. Původní popraviště, pozdější utajované pohřebiště a od roku 1992 pietní místo v pankrácké věznici se tak stalo čestným pohřebištěm 66 účastníků třetího odboje. Vedle čestných pohřebišť na hřbitovech v Ďáblících a Motole je pohřebiště v pankrácké věznici třetím pražským pohřebištěm účastníků třetího odboje, kteří si zasluhují, abychom na ně vzpomínali s úctou a vděčností.

Příloha č. 1

**ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V AREÁLU VAZEBNÍ
VĚZNICE PRAHA PANKRÁČ**

Cíl výzkumu:

Identifikace místa, kde došlo v roce 1961 k likvidaci obsahu deponovaných uren

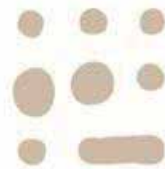


Metody výzkumu:

- Nedestruktivní
- Geofyzikální měření
 - Odběr vzorků pedologickým vrtákem

Laboratorní analýzy

- Antropologie



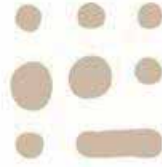
Geofyzikální průzkum:

- Měření magnetické susceptibility

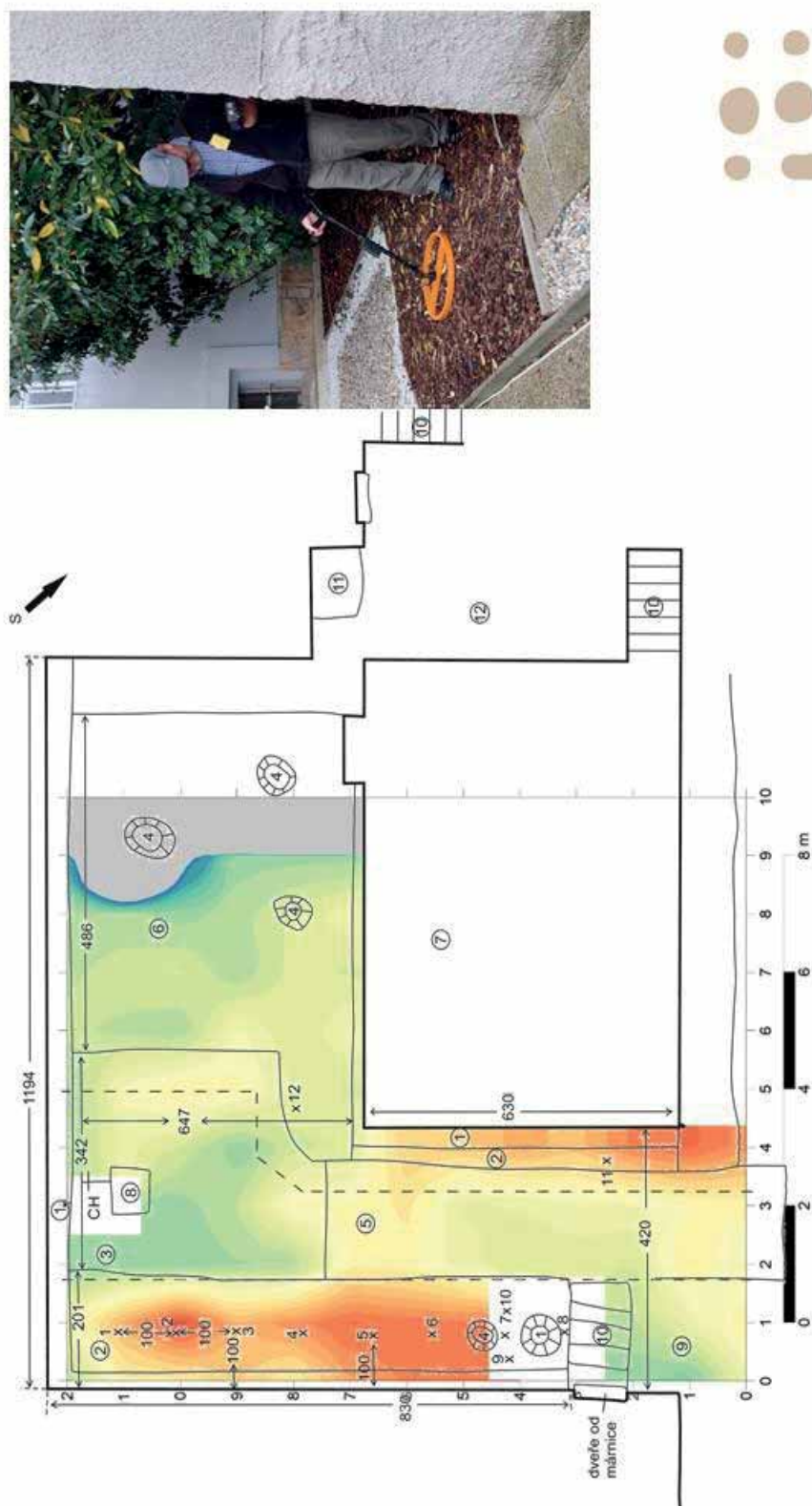
v archeologii využíván pro detekci a odlišení silněji magnetických materiálů a vrstev (např. vypálené situace fortifikací, žárová pohřebiště, relikty výrobních objektů a výrobního odpadu, destruktčních vrstev atp.) v případě lokality Pankrác bylo cílem odlišit silněji magnetické vrstvy s případným podílem popela.

- Georadar

Georadar je přístroj, který pracuje na principu průniku a odrazu elektromagnetických rádiových vln. Z vysílače pulsuje rádiové vlny do zemního podloží. Odtud jsou odraženy zpět k povrchu z rozhraní jednotlivých vrstev majících odlišné vlastnosti.

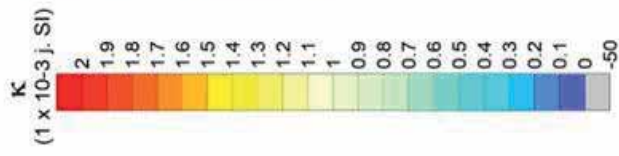
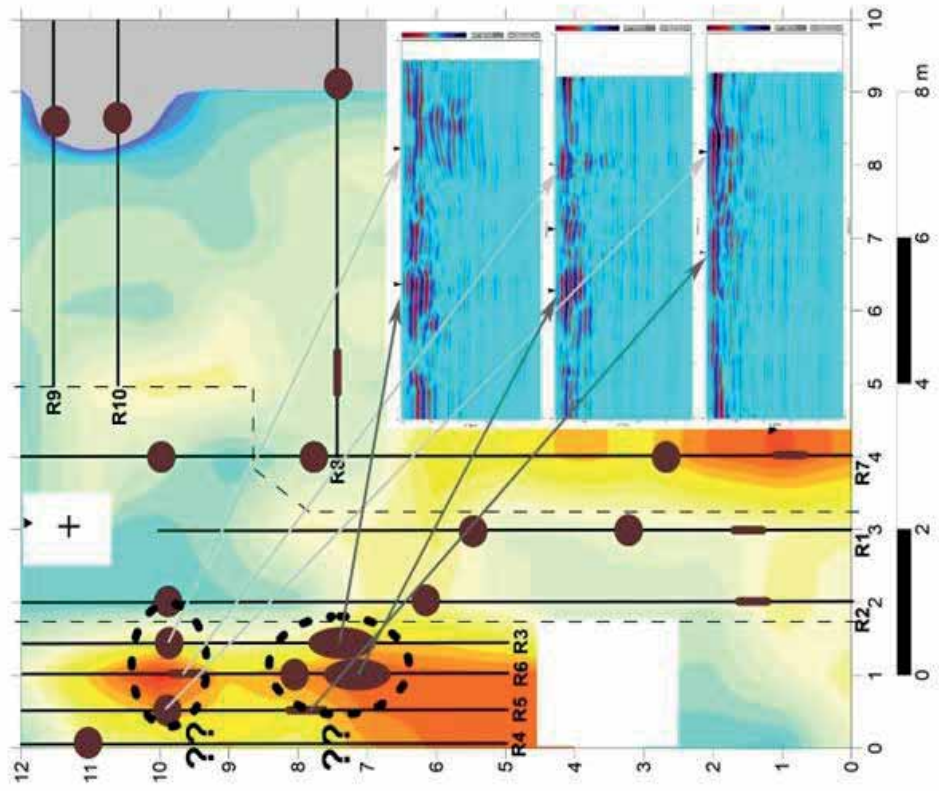


Měření magnetické susceptibility

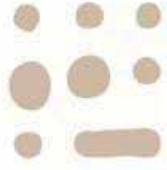


26. 10. 2022

Georadar



26. 10. 2022



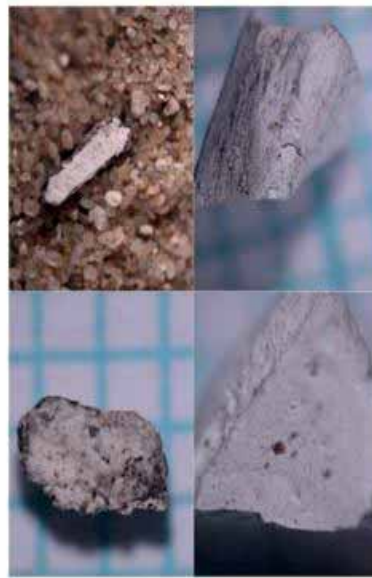
Antropologické vyhodnocení

Proteomická analýza

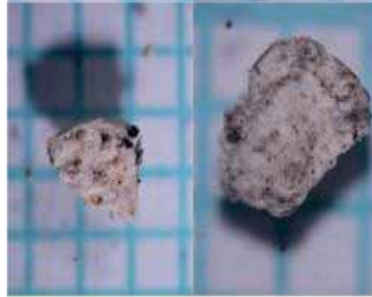
detekce lidských proteinů a aminokyselin se prokázat nepodařilo

Mikroskopická analýza

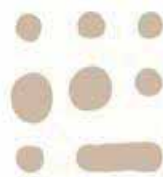
- vybráno několik relativně větších fragmentů, které byly fotodokumentovány a srovnány s referenčním materiálem.
- Na základě morfologie pozorovaných částic lze soudit, že se pravděpodobně jedná o fragmenty spálených kostí.



odebrané vz. referenční vz.

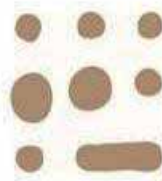


odebrané vz. referenční vz.



Závěry

- Geofyzikální měření zachytilo výraznější anomálie podél jižní stěny nemocnice.
- Nebyl zachycen žádný výraznější zahloubený objekt (jáma), do níž mohl být popel z uren vysypán.
- Antropologická analýza s vysokou pravděpodobností prokázala, že v odebraných vzorcích zeminy jsou rozptýleny drobné částičky spálených kostí.
- S výskytem popela/spálených lidských kostí můžeme počítat v celém rozsahu pietního místa.
- Při všech terénních a zahradních úpravách je třeba volit taková řešení, která minimalizují terénní zásahy a s případnou vykopanou zeminou je třeba nakládat s náležitou pietou.



Tým Archeologického ústavu AV ČR, Praha

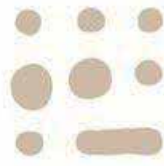
Mgr. Jan Mařík, Ph.D. (archeologie)

Mgr. Tomáš Bek (archeologie)

Mgr. Drahomíra Malyková Ph.D. (archeologie)

RNDr. Roman Křivánek Ph.D. (geofyzika)

Mgr. Eliška Zazvonilová (antropologie)



Příloha č. 2

Kýr Aleš, PhDr.

Od: Prunerová Markéta, Mgr. DiS. kpt.
Odesláno: úterý 13. června 2023 8:47
Komu: Michailidis Simon, Mgr. genmjr. MBA; Hüška Tomáš, Mgr. brig. gen. LL.M.; Myšička Jaroslav, Ing., MBA; Tejc Jeroným, JUDr.; 01 ředitel; 02 ředitel; 04 ředitel; 05 ředitel; 06 ředitel; 07 ředitel; 08 ředitel; 09 ředitel; 10 ředitel; 11 ředitel; 12 ředitel; 13 ředitel; 14 ředitel; 15 ředitel; 17 ředitel; 18 ředitel; 19 ředitel; 20 ředitel; 21 ředitel; 22 ředitel; 23 ředitel; 24 ředitel; 25 ředitel; 26 ředitel; 27 ředitel; 29 ředitel; 30 ředitel; 31 ředitel; 32 ředitel; 33 ředitel; 34 ředitel; 35 ředitel; 36 ředitel; 37 ředitel; 38 ředitel; 39 ředitel; 49 ředitel; 01 tiskoví mluvčí; 02 tiskoví mluvčí; 04 tiskoví mluvčí; 05 tiskoví mluvčí; 06 tiskoví mluvčí; 07 tiskoví mluvčí; 08 tiskoví mluvčí; 09 tiskoví mluvčí; 10 tiskoví mluvčí; 11 tiskoví mluvčí; 12 tiskoví mluvčí; 13 tiskoví mluvčí; 14 tiskoví mluvčí; 15 tiskoví mluvčí; 17 tiskoví mluvčí; 18 tiskoví mluvčí; 19 tiskoví mluvčí; 20 tiskoví mluvčí; 21 tiskoví mluvčí; 22 tiskoví mluvčí; 23 tiskoví mluvčí; 24 tiskoví mluvčí; 25 tiskoví mluvčí; 26 tiskoví mluvčí; 27 tiskoví mluvčí; 29 tiskoví mluvčí; 30 tiskoví mluvčí; 31 tiskoví mluvčí; 32 tiskoví mluvčí; 33 tiskoví mluvčí; 34 tiskoví mluvčí; 35 tiskoví mluvčí; 36 tiskoví mluvčí; 37 tiskoví mluvčí; 38 tiskoví mluvčí; 39 tiskoví mluvčí; 50 tiskové oddělení; 50 ředitelé odborů; 50 KGR odd. vnějších vztahů; Barák Michal, Mgr.; Černá Sárka, Mgr. Dis.; Felix Ondřej MUDr. MBA; Hasincová Pavlína, Mgr.; Holubec Pavel, Mgr. plk.; Jiříčka Václav, PhDr. Ph.D.; Klacnová Markéta; Kýr Aleš, PhDr.; Mindžaková Jaroslava dipl. um.; Prokešová Petra, Ing. Mgr.; Redlichová Martina, Bc.; Šmerhovský Zdeněk, MUDr. Ph.D.; Vidiáková Renáta, Mgr.; Zvolánek Pavel, Th.B.; Železná Lenka, Ing.; Čechoň Michal, Bc.; Charvát Michal, Ing.; Kabelka Vojtěch Mgr.; Kárník Václav, Mgr.; Kisling Alexandr, Mgr.; Koreňová Petra; Novotný Milan Ing.; Řiháčková Ludmila, Mgr.; Záhorský Roman, Mgr.; Dohnal Petr PhDr.; Loula Miroslav Mgr. Bc.; Řepka Vladimír Mgr.; oddělení tiskové

Předmět: Monitoring médií ze dne 13. 6. 2023
Přílohy: Vězeňská služba České republiky-230613-0800-Přehled.pdf

Dobré dopoledne,

dnešní souhrn monitoringu obsahuje většinu zpráv navazujících na včerejší tiskovou konferenci ve VVaÚpVZD Praha Pankrác, kdy představili výsledky archeologického průzkumu historik vězeňské služby Aleš Kýr, Alena Šimánková z Národního archivu a ředitel Archeologického ústavu AV ČR Jan Mařík. Průzkum potvrdil badatelsky zdůvodněný předpoklad, že v roce 1961 byly v objektu pankrácké věznice vysypány urny popravených osob a zemřelých vězňů, které byly od roku 1949 deponovány v pankrácké věznici.

[ČRo Radiožurnál](#) Pohřebiště osmi desítek politických vězňů odhalili vědci ve vazební věznici v Praze na Pankráci

[ČRo Radiožurnál](#) Archeologové odhalili v pankrácké věznici v Praze pohřebiště asi 80 politických vězňů

[ČT 24](#) Nový archeologický výzkum obětí komunismu

[ČT 1](#) Pozůstatky popravených v pankrácké věznici

[Prima](#) Objev archeologů ve vězení

[CNN Prima News](#) Zprávy

[Právo](#) Ve věznici Pankrác našli vědci pohřebiště s ostatky desítek politických vězňů

[Mladá fronta DNES](#) Popel politických vězňů vysypán u zdi jako odpad

[echo24.cz](#) „Jeho urna byla dovezena na Pankrác.“ Vědci našli pohřebiště desítek politických vězňů

[karlovarsky.denik.cz](#) Švéda, Janota a jiní. Výzkum odhalil osud uren více než 80 popravených z 50. let

[wn24.cz](#) Ve věznici na Pankráci našli pohřebiště politických vězňů

[refresher.cz](#) V pankrácké věznici vědci objevili pohřebiště politických vězňů

[scienceweek.cz](#) Vědci odhalili ve věznici na Pankráci pohřebiště desítek politických vězňů

[lidovky.cz](#) Komunisté chtěli zapomenout. Archeologové nyní našli ostatky politických vězňů

[zpravy.iDNES.cz](#) Komunisté chtěli zapomenout. Archeologové nyní našli ostatky politických vězňů

[prazsky.denik.cz](#) Vědci odhalili ve věznici na Pankráci pohřebiště desítek politických vězňů

[minutan.cz](#) Vědci odhalili ve věznici na Pankráci pohřebiště desítek politických vězňů

[radio.cz](#) Vědci odhalili v pankrácké věznici pohřebiště zpopelněných ostatků zřejmě více než 80 politických vězňů

[seznamzpravvy.cz](#) Ve věznici na Pankráci odhalili pohřebiště desítek politických vězňů

[tn.cz](#) Ostatky desítek politických vězňů: Vědci odhalili v pankrácké věznici pohřebiště

[blesk.cz](#) Zapomenutí hrdinové komunistického odboje: Archeologové objevili na Pankráci ostatky 80 vězňů

[prazskadrbna.cz](#) Vědci odhalili v pankrácké věznici pohřebiště s ostatky politických vězňů

... a další

[enviweb.cz](#) oceňuje, jak odsouzení z Věznice Rýnovice pomáhali zachraňovat srnčata při senoseči. Tento počin zaujal také [libereckoudrbnu.cz](#) a [Právo](#).

[Ústecký deník](#) píše, že v areálu Kynologického klubu Liberec-Pavlovice se uskutečnil 18. ročník celostátní soutěže služebních psů Velká cena Městské policie Liberec, které se nakonec zúčastnilo 21 přihlášených služebních psů se svými psovody z celé České republiky. Stupně vítězů ovládli psovodi a psi z VS ČR.

[advokatnidenik.cz](#) informuje o běžících z řad odsouzených ve Věznici Vinařice, kteří se zapojili do 8. ročníku Yellow Ribbon Run.

S pozdravem a přáním úspěšného dne

Vrchní komisařka
kpt. Mgr. Markéta Prunerová
Tisková mluvčí
oddělení vnějších vztahů

Generální ředitelství
Vězeňská služba České republiky
Soudní 1a/1672
140 67 Praha

E-mail: mprunerova@grvs.justice.cz

Mob.: + 420 702 247 962

Tel.: + 420 244 024 412

www.vscrf.cz 



Příloha č. 3

**Společné pohřebiště zpopelněných ostatků politických vězňů
popravených a zemřelých v letech 1949 – 1965
v pankrácké věznici**

ANTAL Josef, nar. 10.3.1911, zemřel 11.1.1965 v Praze
BORKOVEC Jaroslav, nar. 16.6.1906, popraven 5.11.1949 v Praze
BRODECKÝ Eduard, nar. 15.3.1889, zemřel 2.7.1951 v Praze
BURGET Cyril, nar. 13.10.1896, zemřel 4.2.1954 ve Valdicích
BUŠEK Karel, nar. 1.3.1920, popraven 19.5.1950 v Praze
CAFOUŘEK Václav, nar. 9.9.1896, zemřel 28.7.1961 na Mírově
DOKOUPIL Ladislav, nar. 16.6.1893, zemřel 10.10.1956 na Mírově
FELIX František, nar. 9.10.1926, zemřel 25.5.1951 v Praze
FERIANC Michal, nar. 4.1.1924, popraven 20.12.1954 v Praze
GAVENDA Štěpán, nar. 25.6.1920, popraven 28.6.1954 v Praze
GOLDSCHMIDT Josef, nar. 15.7.1913, popraven 23.9.1950 v Praze
HÁLA Jaroslav, nar. 14.2.1899, zemřel 22.6.1953 v Praze
HAVLÍČEK František, nar. 2.12.1908, popraven 12.11.1952 v Praze
HEIDE Hermann Kamil, nar. 2.12.1909, popraven 20.5.1958 v Praze
HOŘEJŠÍ Josef, nar. 5.12.1910, popraven 7.1.1950 v Praze
JANATA Zbyněk, nar. 1.2.1933, popraven 2.5.1955 v Praze
JANK Jindřich, nar. 12.4.1925, popraven 28.7.1951 v Praze
JANOUCHEK Jiří, nar. 18.12.1929, popraven 21.10.1950 v Praze
KAFKA Josef, nar. 23.10.1910, zemřel 2.8.1953 v Praze
KALANDRA Závist, nar. 10.11.1902, popraven 27.6.1950 v Praze
KOLAŘÍK Čeněk, nar. 20.1.1904, zemřel 6.4.1959 v Praze
KOPPENSTEINER Florián, nar. 18.2.1899, zemřel 7.5.1959 v Praze
KRAJÍČEK Ludvík, nar. 2.11.1911, zemřel 24.7.1953 v Praze
KUBELKA Josef, nar. 30.11.1902, popraven 9.7.1958 v Praze
KUČERA Josef, nar. 15.1.1916, popraven 14.11.1952 v Praze
KŮHNEL Josef, nar. 20.5.1900, zemřel 7.2.1962 ve Valdicích
KVIČERA Václav, nar. 3.2.1906, popraven 26.1.1957 v Praze
KYSELA Jaroslav, nar. 4.2.1932, popraven 21.10.1950 v Praze
LACKO Vojtěch, nar. 9.5.1917, popraven 7.10.1950 v Praze
LANDSTOFF Antonín, nar. 26.8.1915, popraven 9.7.1958 v Praze
LEHOTSKÝ Alexandr, nar. 15.11.1920, popraven 29.3.1955 v Praze
LINDNER Ladislav, nar. 19.12.1924, popraven 19.5.1950 v Praze

MIČUDKA Josef, nar. 10.1.1926, zemřel 16.3.1963 na Mírově
MIK Václav, nar. 8.9.1909, zemřel 18.5.1961 na Mírově
NEMČEK Bernard, nar. 10.5.1925, popraven 29.7.1955 v Praze
NOVÁK Ctibor, nar. 25.10.1902, popraven 2.5.1955 v Praze
NOVOTNÝ Kamil, nar. 12.8.1903, popraven 7.1.1950 v Praze
PAJDLA Oldřich, nar. 25.9.1911, zemřel 12.8.1954 v Praze
PALOUNEK Štěpán, nar. 4.12.1914, zemřel 3.4.1958 v Praze
PEŠATA Jaroslav, nar. 11.7.1912, zemřel 6.3.1954 v Praze
PEŠKE Jaroslav, nar. 10.8.1907, popraven 10.11.1951 v Praze
PETROVSKÝ Adolf, nar. 16.9.1928, popraven 13.5.1959 v Praze
PLZÁK Josef, nar. 18.4.1920, popraven 7.1.1950 v Praze
POTOČEK Josef, nar. 23.1.1906, popraven 26.1.1957 v Praze
PROKEŠ Květoslav, nar. 2.6.1897, popraven 5.11.1949 v Praze
PTÁK Josef, nar. 11.3.1908, popraven 9.7.1958 v Praze
ROBOTKA Josef, nar. 25.2.1906, popraven 12.11.1952 v Praze
RUML Zdeněk, nar. 23.5.1898, zemřel 14.12.1958 na Mírově
ŘEZÁČ Jiří, nar. 9.2.1928, popraven 10.2.1955 v Praze
SIROTEK Jaroslav, nar. 21.12.1923, popraven 10.2.1955 v Praze
SKÁLA Drahoslav, nar. 4.6.1923, zemřel 19.3.1955 v Praze
SKOKAN František, nar. 12.10.1912, popraven 7.10.1950 v Praze
STUNA Josef, nar. 25.7.1893, zemřel 2.6.1954 v Praze
ŠATANA Claudius, nar. 13.9.1916, popraven 7.10.1950 v Praze
ŠÍMA Bohumil, nar. 18.4.1928, popraven 10.2.1955 v Praze
ŠÍP Karel, nar. 18.10.1901, zemřel 7.11.1958 v Praze
ŠVÉDA Václav, nar. 26.4.1921, popraven 2.5.1955 v Praze
TOMEK Vladivoj, nar. 9.6.1933, popraven 17.11.1960 v Praze
VACEK František, nar. 1.4.1931, popraven 3.8.1954 v Praze
VACEK Josef, nar. 5.4.1902, zemřel 29.3.1954 v Praze
VESELÝ Jiří, nar. 30.8.1929, zemřel 16.12.1958 na Mírově
VOLEK Boris, nar. 26.8.1928, popraven 11.11.1952 v Praze
WAHL Veleslav, nar. 15.5.1922, popraven 16.6.1950 v Praze
ZAJÍČEK František, nar. 5.2.1896, popraven 7.7.1954 v Praze
ZELENKA Břetislav, nar. 23.1.1898, zemřel 16.11.1957 na Mírově
ŽENÍŠEK Václav, nar. 10.9.1917, popraven 13.11.1952 v Praze

Seznam ke zhotovení pamětní desky k instalaci na bývalém pankráckém popravisti
z let 1947 – 1954 *projednala a doporučuje* komise ve složení:

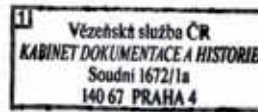
PhDr. Alena Šimánková
Národní archiv Praha

PhDr. Petr Blažek, Ph.D.
Ústav pro studium totalitních režimů Praha

PhDr. Prokop Tomek, Ph.D.
Vojenský historický ústav Praha

PhDr. Aleš Kýr, Alena Kafková
Kabinet dokumentace a historie VS ČR

V Praze dne: 16.8.2023



Příloha č. 4

Útvar nápravných zařízení MV č.2 Praha

Č.j.: NZ - 0011 / -61.

Ministerstvo spravedlnosti - SOBÁ
STUPĚŇ UTAJENÍ ZRUŠEN
dle Instrukce MS č.j. 61/99-SOBÁ

PŘÍSNĚ TAJNĚ

P r o t o k o l

o zničení urny poř.číslo: 20 jméno: Jenata Zbyněk

narozen: 1.2.1933 kde: ..Daptošov.okres Jičín..... poslední
bydliště: ..Čerhanice č. 240..okres.Čáslav..... datum úmrtí:2.5.1955.

číslo utajení: ..72..... číslo urny: 2319

Ke zničení došlo dne: 26.5.1961

Komise:
.....
.....

Příloha č. 5

Kýr Aleš, PhDr.

Od: Margarita Frommert <margarita@frommert.com>
Odesláno: pondělí 27. listopadu 2023 13:12
Komu: Kýr Aleš, PhDr.
Předmět: Cremated Remains Document

Dear PHDr. Ales Kyr,

Being the closest relative to Mrs. Vlasta Jakubova, you sent me the official notice of the cremated remains of Major General Josef Robotka.

Thank you for the notification.

This email serves to confirm receipt of your letter.

Yours truly,
Margarita Frommert Ed. Spec.

Příloha č. 6

Kýr Aleš, PhDr.

Od: PhDr. Pavel Kugler, Ph. D. <kuglerp@army.cz>
Odesláno: čtvrtek 31. srpna 2023 9:19
Komu: Kýr Aleš, PhDr.
Kopie: 'Robert Speychal'
Předmět: RE: Pamětní deska

Vážený pane doktore,
velice Vám děkuji za zasláný seznam, který určitě využijeme v rámci činnosti našeho odboru. Ministerstvo obrany může formou dotací přispět na zřízení válečného hrobu. Vámi uvedená pamětní deska podle zákona č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech bohužel definici válečného hrobu nespĺňuje. V současnosti nemáme možnost, jak bychom mohli pamětní desku zřídít.
V případě jakýchkoliv dotazů se na nás obraťte.

S pozdravem

Pavel Kugler
Odbor pro válečné veterány a válečné hroby
Ministerstvo obrany ČR
Tel.: 973 225 940
Mob.: 702 000 786

From: Robert Speychal [<mailto:speychalr@army.cz>]
Sent: Wednesday, August 30, 2023 4:04 PM
To: Pavel Kugler <kuglerp@army.cz>
Subject: Fwd: Pamětní deska

Odesláno z iPhoneu

Začátek přeposílané zprávy:

Od: "Kýr Aleš, PhDr." <AKyr@grvs.justice.cz>
Datum: 30. srpna 2023 9:39:54 SELČ
Komu: speychalr@army.cz
Předmět: Pamětní deska

Vážený pane plukovníku,
v příloze zasilám seznam popravených a zemřelých politických vězňů včetně vojáků ČSLA, jejichž zpopelněné ostatky byly v roce 1961 vysypány na bývalém popravišti pankrácké věznice. Tento seznam vychází z archivních pramenů a byl projednán v komisi ve složení: A. Šimánková, P. Blažek, P. Tomek, A. Kýr, A. Kafka. Prosím o sdělení, zda může pamětní desku zřídít Ministerstvo obrany.

S pozdravem
PhDr. Aleš Kýr
Kabinet dokumentace a historie VS ČR

Použité prameny a literatura

Národní archiv Praha:

- f. ÚV KSČ,
- f. SSNV.

Generální ředitelství VS ČR:

- Kancelář generálního ředitele, neuspořádáno.

Kabinet dokumentace a historie VS ČR, neuspořádáno.

Zora DVOŘÁKOVÁ, *Popravení, kam jste se poděli*, Praha 2013.

Aleš KÝR, *K autorovi*, in: Jan UHLÍK, *Historie věznění a vězeňství v Čechách*, Praha 2006.

Jan MAŘÍK, *Archeologický výzkum v areálu Vazební věznice Praha Pankrác*, prezentace na tiskové konferenci VS ČR dne 12.6.2023 v Praze

Ivo PEJČOCH, *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955*, Praha 2009.

Jan UHLÍK, *Historie věznění a vězeňství v Čechách*, Praha 2006.

Časopis České vězenství.

Časopis Historická penologie.

Zákon č. 198/1993Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

Zákon č. 122/2004 Sb. o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

MARTIN STEHLÍČEK – ŽIVNOSTNÍK PROTI NÁRODNÍMU VÝBORU

Ondřej HLADÍK

Likvidace živnostníků po únoru 1948 přinesla řadu tragických událostí, které se ve většině případů nestaly součástí velkých politických procesů. Zůstaly obvykle na místní nebo regionální úrovni. Přesto jsou nedílnou součástí celkového obrazu proměny společnosti v důsledku tlaku komunistického režimu. A samozřejmě poukazují na jednání konkrétních jedinců využívajících mocenské záštity k artikulaci vlastních partikulárních cílů. Všechny popsané znaky vykazuje případ kamenosochaře Martina Stehlíčka z Bojkovic, jehož dům chtěli získat funkcionáři národního výboru. Neváhali proto zneužít soudní systém, k čemuž jim silně dopomohl Stehlíčkův dlouhodobý odpor vůči snahám o znárodnění jeho dílny.



Martin Stehlíček s rodinou v roce 1944 (foto: Muzeum Bojkovska)

Narodil se 26. října 1906 do rodiny zedníka Josefa Stehlíčka. Dětství prožil v Šumicích, ležících 7 kilometrů východně od Uherského Brodu. Od mládí projevoval výtvarné nadání a vyučil se proto kamenosochařem. Poté se přestěhoval do Bzence, kde si roku 1929 otevřel dílnu. Další změna adresy přišla poměrně brzy. Již v roce 1931 přemístil své podnikání do Bojkovic.¹² Tehdy živnost rozšířil ještě o obchod se hřbitovním zbožím, který ve městě chyběl. O jeho služby byl velký zájem, takže musel přibrat čtyři zaměstnance na výrobu náhrobních pomníků. Poté se soustředil především na umělecky zaměřené zakázky. Zhotovoval rytiny do černé

¹² MZA Brno, f. Krajský soud Uherské Hradiště, sign. 3 To 424/58, kart. 273, Rozsudek Lidového soudu v Bojkovicích ze 16. 7. 1958.

švédské žuly, figurální výzdobu z hořického pískovce a někdy dokonce i z kararského (carrarského) mramoru, dováženého z Itálie. Z 30. let 20. století se dodnes dochovala jeho výzdoba náhrobků na bojkovickém hřbitově, ale také ve slovenských Chynoranech (okr. Partyzánské). Zhotovil i dvě sochy v nadživotní velikosti – svatého Josefa s Jezulátkem a svatého Vendelína.¹³



Martin Stehlíček (druhý z leva) jako tovaryš v roce 1925 (foto: Muzeum Bojkovska)

Na počátku 30. let se M. Stehlíček oženil. Za ženu si vzal Marii Benešovou, narozenou 8. prosince 1908 ve Svárově (obec ležící 16 kilometrů severovýchodně od Uherského Hradiště). Roku 1936 se jim narodil syn Jaroslav a o rok později dcera Zdena. V roce 1947 přišel na svět ještě syn Jindřich. Rodina žila v domě s kamenosochařskou dílnou č. p. 519, který postavili před druhou světovou válkou podle návrhu inženýra Vaverky z Brna.¹⁴

Dcera M. Stehlíčka ve svých vzpomínkách uvádí, že o jeho služby byl v předválečných letech velký zájem: „*Pracoval od rána do večera. Měl spoustu zákazníků a chodili k němu i akademici.*“ Současně přiblížila i každodennost rodiny: „*Maminka se starala o domácnost, hospodářství a pole. Vařila nejen pro nás, ale i pro naše dělníky.*“

¹³ Zdenka VÉVODOVÁ, *Vzpomínka na těžké období 50. let*, in: Naše Bojkovsko, květen 2018, roč. 44, Bojkovice 2018, s. 27.

¹⁴ Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937) [online], [citováno 13. 11. 2025], <https://www.pametnaroda.cz/cs/vevodova-zdenka-1937>;
Paměť národa, Jaroslav Stehlíček (*1936) [online], [citováno 13. 11. 2025], <https://www.memoryofnations.sk/cs/stehlicek-jaroslav-2023081>

Později také vedla obchod s pohřebními potřebami. Oba byli nesmírně pracovití a byl svátek, když si na nás děti udělali čas.“¹⁵ Dařilo se jim tedy poměrně dobře a ani v době okupace neměli žádné zásadní problémy.



Dům manželů Stehlíčkových v Bojkovicích (foto: Muzeum Bojkovska)

Teprve na samém konci zasáhla válka zcela zásadně do života M. Stehlíčka. Došlo k tomu 12. dubna 1945. Jeho dům stál nedaleko mostu přes řeku Olšavu, kde byly německé tanky.¹⁶ V uvedený den na ně zaútočily rumunské bombardéry, což přineslo i lidské ztráty. Konkrétně M. Stehlíček s manželkou přečkali nálet ve sklepě, ale jejich dvě starší děti zažily těžké chvíle. Jaroslav se dostal do úkrytu k rodičům až poté, co začaly padat bomby. Dcera Zdenka dokonce kritické okamžiky strávila venku. Byla totiž s Marií Trčkovou přímo u mostu. I přes to, že ji zasáhly střepiny do zad, měla štěstí a přežila. Tragický osud však potkal její kamarádku, která zahynula.

Nálet poznamenal život M. Stehlíčka ještě jinak. Jedna z bomb dopadla přímo na jeho dům, ale zůstala nevybuchlá uprostřed pokoje. Nabízí se proto myšlenka, že jedině díky tomu přežil, společně se všemi členy rodiny ukrytými ve sklepě. V nezasážené části objektu byl ale sklad rakví, které musel společně s manželkou dostat ven: „Bylo tady dvanáct mrtvých a museli se pochovat. Maminka s tatínkem proto šli do domu a kolem té bomby vynášeli rakve ven.“¹⁷ Jednalo se samozřejmě o velmi nebezpečné počínání, nikdo totiž nemohl vědět, jestli nedojde opožděně k explozi.

¹⁵ Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937), citovaný pramen.

¹⁶ Není zcela zřejmé, jestli zaujaly bojovou formaci nebo už byly opuštěné a bez posádek. V tomto bodě se citované vzpomínky pamětníků rozcházejí.

¹⁷ Paměť národa, Jaroslav Stehlíček (*1936), citovaný pramen.



Dům po bombardování v dubnu 1945 (foto: Muzeum Bojkovska)



Ložnice zničená bombardováním v dubnu 1945 (foto: Muzeum Bojkovska)

Přístřeší postiženým poté poskytl strýc v Šumicích, kde všichni bydleli do konce války. Ačkoliv bylo riskantní pohybovat se po domě, utrpěl M. Stehlíček v této době další ztráty. Přes dohled četnictva došlo k opakovanému vykradení domu. Na konci války odstranili nevybuchlou bombu zajatí Němci a vojáci Rudé armády ji zlikvidovali za obcí.¹⁸



Ukázka díla M. Stehlíčka – sv. Josef (foto: Muzeum Bojkovska)

Po osvobození Československa pokračoval M. Stehlíček v kamenosochařském podnikání. Vytvořil několik státních znaků z pískovce pro úřední budovy v okolí, pomníky padlým umístěné v Bojkovicích, Komni, Vlčnově, Šumicích a také památník devíti sestřeleným americkým letcům v Šanově nedaleko slovenských hranic.¹⁹

¹⁸ Paměť národa, Jaroslav Stehlíček (*1936), citovaný pramen; Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937), citovaný pramen.

¹⁹ Jednalo se Boeing B-17G z 20. bombardovací perutě 2. bombardovací skupiny USAAF „Big Time“, sestřelený 29. 8. 1944 během letecké bitvy nad Bílými Karpatami 29. 8. 1944. Z desetičlenné posádky přežil jen první pilot 2/Lt. Thayne L. Thomas.

Nejasné zůstávají politické aktivity a příslušnost M. Stehlíčka v poválečném období. Ze vzpomínek jeho dcery plyne, že vstoupil do KSČ. Není však možné říct, jestli se tak stalo už po roce 1945 nebo až v důsledku února 1948. Jisté však je, že stranu definitivně opustil v polovině 50. let, kdy „...vrátil stranickou legitimaci“.²⁰

Je samozřejmé, že návrat rodiny do Bojkovic na konci války přinesl nutnost opravit poškozený dům a doplnit rozkradené vybavení. M. Stehlíček s manželkou si proto podali přihlášku o náhradu válečných škod na ONV v Uherském Brodě. Aniž by to tušili, dostali se tak do problémů, které musel řešit bojkovický okresní soud. Prvopočátek komplikací spočíval v podezření místního národního výboru (MNV) na podvody obyvatel města při nadsazování výše skutečných škod. Povinnost prošetřit žádosti připadla stanici SNB v Bojkovicích. Případem manželů Stehlíčkových se v listopadu 1946 zabýval praporčík Josef Zlámal. Ten po prostudování dokumentů dospěl k závěru, že si každý z manželů podal žádost zvlášť, čímž měli udávanou částku zdvojnásobit.

Už při prvním informativním výslechu uvedl M. Stehlíček, že během jednání o zálohách na rekonstrukci upozorňoval ONV Uherský Brod na omyl ve veřejné vyhlášce, která uváděla dvě samostatné žádosti. I přesto podal 7. ledna 1947 velitel stanice SNB Bojkovice okresnímu soudu udání pro podvod, kterého se Stehlíčkoví měli dopustit. Jako svědka proto 5. února 1947 předvolali zaměstnance národního výboru Vincence Kuželu z Vlčnova. Jeho výpověď vyloučila jakékoliv další spekulace. Potvrdil totiž nedopatření, na které M. Stehlíček skutečně poukazoval. Příčina očividně tkvěla v pochybení úřadu. Soud proto trestní řízení 21. února 1947 zastavil.²¹

Opravdu zásadní problémy postihly M. Stehlíčka v první polovině 50. let. Komunistický režim začal záhy po únoru 1948 vystupovat nejen vůči velkým podnikatelům, ale i proti drobným živnostníkům s dosahem v nejbližším regionu. Více či méně násilné kroky směřovaly k tomu, aby své dílny a obchody předali do Podniku komunálních služeb (Komunálu). Je pochopitelné, že tyto snahy narážely na odpor, případně alespoň očividnou nechut.

Je tedy zřejmé, že soukromý kamenosochař s dílnou, kde zaměstnával několik lidí, a obchodem zaměřeným na hřbitovní potřeby, nemohl uniknout pozornosti místních funkcionářů. Obzvláště když začal projevovat znechucení nad tím, jak nový režim přistupuje k soukromému podnikání. Na nátlaku se aktivně podílel předseda MNV Bojkovice Vincenc Ondrůšek²² a ředitel Komunálu Buršík.²³ Již v roce 1952

²⁰ Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937), citovaný pramen

²¹ SOKA Uherské Hradiště, f. Okresní soud Bojkovice, spis č. j. Tv 2/47, Martin Stehlíček a spol.

²² Vincenc Ondrůšek se narodil v Nezdenicích a vyrůstal v Záhorovicích. V Trenčíně se vyučil zedníkem a následně zde přes 20 let pracoval. V roce 1927 se oženil a přestěhoval do Bojkovic. V roce 1928 spoluzakládal Rudé odbory na Bojkovsku a do jejich rozpuštění v roce 1938 byl jejich předsedou. Byl členem partyzánské brigády Jana Žižky. V letech 1954 až 1964 vykonával funkci předsedy Místního národního výboru. Muzeum Bojkovska [online], [citováno 12. 2. 2026]

<https://knihovna.muzeumbojkovska.cz/authority/100823?search=8c479915-ea87-4bb5-a169-deba1783dad9&si=2>

došlo ke zrušení Stehlíčkovy živnosti na základě rozhodnutí ONV v Uherském Brodě,²⁴ protože vytrvale odmítal zapojení do socialistického sektoru – zmiňované předání do Komunálu. MNV však kvůli zachování dojmu oprávněnosti postupu zformuloval oficiální zdůvodnění, které se objevilo i v pozdějších soudních protokolech: „...v té době se nejevila potřeba takové živnosti v Bojkovicích.“²⁵



M. Stehlíček v roce 1952 (foto: Muzeum Bojkovska)

Následovalo zařazení M. Stehlíčka na těžkou práci do kamenolomu v Nezdenicích vzdálených přibližně 6 kilometrů od Bojkovic. Jako dlouholetý kameník ale v té době trpěl řadou zdravotních problémů. Bojoval s astmatem, bolestmi zad a měl křečové žíly. Přestával proto fyzicky zvládat náročné osekávání velkých kvádrů na stavbu mostu s tím, že lékař jednoznačně potvrdil sníženou pracovní schopnost.²⁶ Ani na to však úřady nebraly zřetel. V soudních spisech

²³ Zdenka VÉVODOVÁ, *Vzpomínka na těžké období 50. let*, in: Naše Bojkovsko, květen 2018, roč. 44, Bojkovice 2018, s. 27.

²⁴ Z. Vévodová na rozdíl od soudních spisů uvádí jako počátek perzekuce rok 1954, kdy měl být zrušen obchod s pohřebnickými potřebami a zabaveny veškeré zásoby i vybavení.

²⁵ MZA Brno, citovaný pramen.

²⁶ Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937) [online], [citováno 13. 11. 2025], <https://www.pametnaroda.cz/cs/vevodova-zdenka-1937>.

je dokonce patrná snaha o zpochybnění této informace tak, aby nemohla být využita v jeho prospěch: „Protože mu bylo údajně doporučeno lékařem, aby si našel lehčí práci...“.²⁷

Práci v kamenolomu proto M. Stehlíček odmítl nadále vykonávat. Je zřejmé, že se poté snažil najít méně náročné zaměstnání, což dokládají i úřední písemnosti. Krátce působil jako vedoucí chmelové brigády, ale jednalo se jen o dočasné řešení. I přes zrušení živnosti se v listopadu 1954 vrátil ke svému řemeslu a začal znovu vyrábět pomníky i kamenné reliéfy. Asi nikoho nepřekvapí, že hned v únoru 1955 přišla do jeho dílny kontrola, která mu vyměřila zpětně daň. Navíc byl znovu vydán zákaz činnosti.²⁸

M. Stehlíček se však nechtěl vzdát a nadále odolával tlaku komunistických funkcionářů i úřadů. V citovaných vzpomínkách se objevuje informace o tom, že od léta 1955 opíral své podnikání o vyhlášku ministra místního hospodářství z 30. června 1955. Podle ní měl mít možnost jako osoba se sníženou pracovní schopností, která nikoho nezaměstnává, nadále provozovat živnost.²⁹ Tento argument použil i během pozdějšího soudního řízení, ale ani studované spisy Lidového soudu v Bojkovicích neobsahují žádnou přesnější specifikaci, o jakou vyhlášku šlo. Přes veškeré badatelské úsilí se nepodařilo dohledat bližší informace a není proto jasné, z jakého nařízení vycházel.³⁰

I když se snažil postupovat co nejbezpečněji a veškeré zisky zdaňoval, nemohl jako drobný živnostník uspět v boji proti mocenskému tlaku podpořenému osobními motivy bojkovických funkcionářů. Další postihy přišly velmi rychle. V únoru 1956 rozhodla Okresní trestní komise při odboru pro vnitřní věci ONV v Uherském Brodě o potrestání za přestupek v jiném podnikání pokutou ve výši 3 000 Kčs.³¹ Nepomohlo ani odvolání, které bylo KNV v Gottwaldově zamítnuto v květnu téhož roku.

Ačkoliv počínání M. Stehlíčka silně připomíná pověstný boj s větrnými mlýny, neustal ve snahách vykonávat své povolání. Vysloužil si tak další výstrahy národního výboru a když neuposlechl, skončil před soudem v Uherském Brodě. V září 1957 to bylo pomyslné první kolo jeho utkání s justičními orgány. Z toho ještě vyvázl vcelku dobře oproti tomu, co ho potkalo později. Rozsudkem z 5. září byl odsouzen k šesti týdnům odnětí svobody, zákazu výkonu kamenosochařského povolání na tři roky a propadnutí části majetku (vztahovalo se k zásobám určeným

²⁷ MZA Brno, citovaný pramen.

²⁸ MZA Brno, citovaný pramen.

²⁹ Zdenka VĚVODOVÁ, *Vzpomínka na těžké období 50. let*, in: Naše Bojkovsko, květen 2018, roč. 44, Bojkovice 2018, s. 27.

³⁰ Vyhlášku ministra místního hospodářství z 30. 6. 1955 neobsahují ani úřední věstníky z uvedeného období. Nepodařilo se objevit ani tématicky související vyhlášky v jiných letech (pozn. aut.).

³¹ Trest byl udělen podle § 46, odst. 1 a 2 trestního zákona správního:

„Přestupky v jiném podnikání

(1) Kdo nesplní povinnost nebo poruší zákaz v jiném hospodářském nebo výdělečném podnikání, bude potrestán pokutou do 100 000 Kčs nebo odnětím svobody až na tři měsíce.

(2) Stejně bude potrestán ten, kdo takové podnikání nebo jinou výdělečnou činnost neoprávněně provozuje nebo ji umožní provozovat.“

pro výkon živnosti).³² Kromě již dříve využitého § 46 trest. zák. správního přibyl ještě § 95 stejného zákona – porušení úřední uzávěry.³³ Po prvním oficiálním zákazu živnosti totiž došlo k zapečetění dílny.³⁴



Vincenc Ondrůšek, předseda MNV Bojkovice (foto: Muzeum Bojkovska)

Je možné říct, že měl ve výsledku dokonce štěstí. S ohledem na odvolání nenabyl rozsudek právní moci a než jej odvolací soud vyřešil, proběhla na počátku prosince 1957 amnestie prezidenta republiky. Celé řízení bylo tudíž zastaveno. Vyvážl tak bez trestu, ale ani zkušenost s komunistickým pojetím spravedlnosti ho neodradila. V té době zakázanou živnost provozoval nadále, byť v omezené míře. Samozřejmě, že už dlouho neměl žádné zaměstnance a objem zakázek se snižoval. S ohledem na to, jak moc byl „trnem v oku“ národnímu výboru, je až překvapující, s jakou vytrvalostí a odvahou se odmítal podvolit nátlaku. Avšak proti totalitnímu státu, zastupovanému bojkovickým MNV, nemohl dlouhodobě obstát. Byl proto 23. dubna 1958 zatčen příslušníky Oddělení Veřejné bezpečnosti v Uherském Brodě a předán do věznice v Uherském Hradišti.³⁵

³² MZA, citovaný pramen.

³³ Zák. č. 88/1950 Sb., § 95: „Kdo neoprávněně odstraní nebo poruší úřední uzávěru, bude potrestán pokutou do 5 000 Kčs nebo odnětím svobody až na čtrnáct dnů.“

³⁴ Zdenka VÉVODOVÁ, *Vzpomínka na těžké období 50. let*, in: Naše Bojkovsko, květen 2018, roč. 44, Bojkovice 2018, s. 27.

³⁵ MZA, citovaný pramen.

Ve vazbě setrval až do 16. července 1958, kdy proběhlo přelíčení u odbočky Lidového soudu Uherský Brod v Bojkovicích.³⁶ Byl obžalován ze spekulace podle § 134a, odst. 1 a 2c) tr. zák.³⁷ Reálně se dopustil toho, že nadále vykonával své dosavadní povolání. Od listopadu 1954 do dubna 1958 vyrobil 94 pomníků, 34 obrub hrobů a provedl 29 oprav hrobů. K tomu samozřejmě nakupoval potřebný materiál, hodnocený jako nedostatkový, navíc dovážený za devizy – mramorové desky ze švédské žuly, cement, mramorová drť, železo, barvy, opaxitové desky, ozdoby. Podle posudků činila hodnota zakázek 234 175 Kčs. Příjem po odečtení nákladů byl vyčíslen na přibližně 100 000 Kčs, který byl velmi paradoxně charakterizován jako „bezpracný“ a „nepřiměřený“. Nadto soud vyvracel tvrzení M. Stehlíčka o placení daní, protože podle něj nebyly v dostatečné výši. Mimo jiné tak potvrdil, že se snažil vše dělat poctivě.

M. Stehlíček se hájil tím, že postupoval na základě výše uvedené ministerské vyhlášky a během přelíčení se podařilo doložit i to, že pomníky a další práce si u něj objednávali i „veřejní funkcionáři“ (z MNV Bojkovice), kteří se přičinili o jeho zatčení. Odmítnutí vstoupit do socialistického sektoru vysvětloval obavou z nedostatku zakázek. K jeho tvrzením soud nepřihlédl a naopak rozhodl, že trestnou činnost prováděl za zvláště přitěžujících okolností. Odsouzen byl na 5 let odnětí svobody nepodmíněně, propadnutí majetku, ztrátě občanských práv a zákazu výkonu vedoucí funkce v socialistickém sektoru, rovněž na 5 let.³⁸

Součástí trestu bylo i propadnutí veškerého majetku, tedy i domu, který se stal hlavní příčinou vzniku celé kauzy. Samozřejmě, že M. Stehlíček odmítal ukončit živnost a předat dílnu, což poskytlo vítaný důvod k perzekuci, jenže prvopočátek tkvěl někde jinde. MNV Bojkovice měl velký zájem o jeho rodinný dům s tím, že jej plánoval využít pro potřeby Komunálu.³⁹ O postranních důvodech kauzy svědčí i vzpomínka na postoj prokurátora, který měl prohlásit: „*Ten Stehlíček moc vinen není, ale my na něho něco najdeme*“.⁴⁰ Po zatčení M. Stehlíčka ale vyšla najevo skutečnost, která udělala intrikánům čáru přes rozpočet a současně znamenala znásobení

³⁶ Soud zasedal ve složení: předseda JUDr. Jan Svoboda, soudci z lidu – Jindřich Götz, Alois Urbánek.

³⁷ Zák. č. 86/1950 Sb., § 134a:

(1) *Kdo v úmyslu opatřit sobě nebo někomu jinému neoprávněný prospěch spekuluje s předměty potřeby, zejména tím, že ve větším rozsahu takové předměty za účelem jejich zcizení skupuje, hromadí nebo přechovává, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.*

(2) *Odnětím svobody ne tři až deset let bude pachatel potrestán,*

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako člen spolčení,

b) dopustí-li se takového činu, ač již byl pro takový čin odsouzen, nebo

c) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) *Odnětím svobody na deset až dvacet let bude pachatel potrestán,*

a) je-li činem uvedeným v odstavci 1 způsobena vážná porucha v zásobování, nebo

b) je-li takovým činem způsobeno nebezpečí vážné poruchy v zásobování značného počtu obyvatelstva.

³⁸ MZA, citovaný pramen

³⁹ Zdenka VÉVODOVÁ, *Vzpomínka na těžké období 50. let*, in: Naše Bojkovsko, květen 2018, roč. 44, Bojkovice 2018, s. 27.

⁴⁰ Paměť národa, Jaroslav Stehlíček (*1936) [online], [citováno 13. 11. 2025], <https://www.memoryofnations.sk/cs/stehlicek-jaroslav-2023081>

dopadů na celou rodinu. Majitelkou domu byla totiž jeho žena. Řešení však nepředstavovalo žádný zásadní problém. Marii Stehlíčkovou odsoudili společně s manželem.

Důvody k jejímu odsouzení jsou zřejmou snahou o kriminalizaci za každou cenu. Jednak měla pomáhat manželovi v „jeho nekalé činnosti“ tím, že mu k tomu poskytla prostory ve svém domě, za druhé pak pomáhala s vlastní výrobou pomníků, jejich dopravou na hřbitovy a finální kompletací. Její počínání soud ocenil trestem dva a čtvrt roku odnětí svobody nepodmíněně za napomáhání k trestnému činu podle stejného paragrafu jako M. Stehlíčka.⁴¹

Manželé se samozřejmě odvolali ke Krajskému soudu v Uherském Hradišti. Jednání proběhlo 7. srpna 1958.⁴² V případě Martina Stehlíčka však zůstal trest nezměněn. Naproti tomu u jeho manželky snížili trest na jeden rok. Alespoň v jejím případě tak bylo částečně poukázáno na nepřiměřenost počínání prvoinstančního soudu, který zasedal přímo v místě jejich bydliště.⁴³ Oba proto museli nastoupit k výkonu trestu.

Nejprve několik slov k průběhu věznění Marie Stehlíčkové. V lednu 1959 nastoupila do věznice v Uherském Hradišti, ale na začátku dubna ji přemístili do Želiezovců na Slovensku. Pobyt za mřížemi ji však těžce poznamenal. Byla vystavena těžké práci, která podlomila její zdraví. Velmi zhubla a trpěla obrnou lícního nervu, takže ji nakonec ze zdravotních důvodů podmíněčně propustili na přelomu srpna a září 1959. Ovšem nacházela se v tak závažném stavu, že musela ihned nastoupit do nemocnice.

Jak již bylo řečeno, Martina Stehlíčka zadržovali už od dubna 1958 ve vazbě v Uherském Hradišti, kde setrval i krátce po soudním procesu. V září 1958 jej přesunuli do pankrácké věznice. S největší pravděpodobností ho zařazovali i do pracovních útvarů mimo Prahu. Jeho dcera vzpomíná na jednu z mála návštěv, která se odehrála o Velikonocích 1959 v Počaplech (obec necelé 4 kilometry jihovýchodně od Březnice, okr. Příbram). Rovněž tak jeho zdravotní stav se během věznění zhoršoval. Bližší okolnosti vzniku onemocnění sice nejsou známy, ale úřední dokumenty potvrzují, že zemřel 16. prosince 1959 ve vězeňské nemocnici na Pankráci. Příčina je známá z úmrtního listu – trpěl rakovinou slinivky břišní.⁴⁴

Ještě za jeho života začal předseda MNV Bojkovice Vincenc Ondrůšek vyvíjet tlak na vystěhování domu, který podle rozsudku propadl státu. Neváhal a 7. července 1959 podal k Lidovému soudu v Uherském Brodě žalobu o vyklizení bytu v domě č. p. 519. Zahrnul do ní vězněné manželé Stehlíčkovy, dceru Zdenku a jejího muže. Protokol podrobně popisuje, jak vypadala situace po soudním procesu.

⁴¹ MZA, citovaná pramen.

⁴² Soudní setnát zasedal ve složení: JUDr. František Hrabal, JUDr. Antonín Fornůsek, JUDr. Antonín Domorád. Soudci z lidu: Alfons Bartošik, Josef Cibulka.

⁴³ MZA, citovaný pramen, rozsudek Krajského soudu v Uherském Hradišti ze 7. 8. 1958.

⁴⁴ Zdenka VÉVODOVÁ, *Vzpomínka na těžké období 50. let*, in: Naše Bojkovsko, květen 2018, roč. 44, Bojkovice 2018, s. 27; Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937) [online], [citováno 13. 11. 2025], <https://www.pametnaroda.cz/cs/vevodova-zdenka-1937>

Rodině patřil byt sestávající z kuchyně a pokoje v přízemí, dvou pokojů v prvním patře a jeden pokoj v zadním traktu. Kamenosochařskou dílnu už tehdy měly spravovat Komunální služby. Národní výbor se však soudní cestou dožadoval o předání celého domu ve prospěch úřadu.⁴⁵

Předvolání.

Na všech podáních v této věci uveďte:
Jednací číslo: **6 C 36/59**

Ve věci navrhovatele - žalobce **Čsl. stát - MNV v Bojkovicích**
proti odpůrci - žalovanému **Martinu Stehličkovi a spol.**

o **vyklizení bytu**

nařizuje se ústní jednání
na den **22/12 1959** v **8.-** hod.

u podepsaného soudu v místnosti č. dv. **11. - přízemí /1034/**

Soud považuje za potřebné při tomto jednání Vás vyslechnout o

Dostavte se proto v určenou dobu k jednání. Kdybyste se bezdůvodně nedostavil(a), mohl by Vás soud dát předvést a byl(a) byste povinen (povinna) nahradit náklady, které jste způsobil(a) svým nedostavením.

*) Přineste k jednání listiny, které se na věc vztahují a nejsou dosud v prvopisu u soudu, jakož i věci, které mají být ohledány. Je-li toho třeba, učíte vás ještě před tímto ústním jednáním potřebné návrhy, aby soud opatřil listiny a předměty ohledání, které má odpárcé nebo osoba třetí nebo které jsou v áschově u jiného soudu nebo úřadu; stejně učíte návrhy na předvolání svědků, jichž se chcete při ústním jednání dovolávat.

Je-li zaměstnan(a), oznamte svému zaměstnavateli, že jste předvolán(a).

Toto předvolání a svůj občanský průkaz přineste s sebou.

Lidový soud v Uh. Brodě, odděl. 6.,
dne 5/12 1959 **ARI HAVRÁNEK**
Z. správně vyznačen

*) Jde-li o další jednání, škrtněte celý tento odstavec.

SEVT - O. a. ř. č. 14 - (Předvolání účastníka k prvnímu nebo dalšímu ústnímu jednání ve věci, má-li být při něm vyslechnut - §§ 61, 69, 181 o. s. ř.) V/37 SLT 02 2761 57

DORUČENKA

Lidový soud v Uh. Brodě

I. Adresát odepřel přijetí dne _____ Poštovně paušalováno.
z důvodu _____
Písemnost se vrací. *)

II. Ježto adresát nebyl zastížen, ačkoli se v místě doručení zdržuje, a doručení náhradnímu příjemci nemohlo být provedeno, byla písemnost dne _____ uložena u poštovního úřadu - u MNV v _____
Adresát byl o tom písemně s po-
tubením vyrozuměn. *)

Čitelný podpis doručovatele _____

*) Škrtněte, co se nehodí! v _____ dne _____ 195_____ podpis _____

Adresát **22/12**
Místo určení **Paní**
Ulice **Marie Stehličková, v domácnosti,** číslo _____
Pošta **Bojkovice č. 519**
Č. j. **6 C 36/59**

Poveruji svým vlastnoručním podpisem, že jsem shora uvedenou sádku dnes obdržel(a).

Předvolání M. Stehličkové k projednání žaloby o vyklizení bytu podané MNV Bojkovice z 5. 12. 1959
(foto: Muzeum Bojkovska)

⁴⁵ Soukromý archiv Z. Vévodové, protokol sepsaný u Lidového soudu Uherský Brod 7. 7. 1959.

Souběžně byl vytvářen nátlak i na vězněné manžele Stehlíčkovy, aby podepsali souhlas s vystěhováním dětí z jejich domu. Na Marii Stehlíčkovou měl tento požadavek zdrcující účinky po psychické stránce, což bezpochyby napomohlo zhoršování zdravotního stavu. Jejího manžela se to jistě také hluboce dotklo, ale podařilo se mu sebrat veškeré síly a na předložený papír namísto podpisu napsal: „*Pouze přes mou mrtvolu.*“⁴⁶ Vlastně tak předznamenal svůj osud.

Přes veškerý odpor rozhodl národní výbor o vyklizení domu do 22. prosince 1959 s tím, že již před tím odvezli veškeré cenné vybavení. Ve stejný den se ale nakonec konal veřejný pohřeb M. Stehlíčka v Bojkovicích. Z toho se nakonec stala zásadní událost a na jeho poslední cestě jej doprovázelo velké množství lidí, takže smuteční obřad získal v podstatě demonstrativní charakter. Úřady měly z komplikací obavy, pročež shromáždění probíhalo pod dohledem příslušníků StB. Událost funkcionáře MNV vyděsila natolik, že nakonec upustili od vystěhování z domu. V roce 1960 se navíc propuštěná Marie Stehlíčková dočkala zrušení rozsudku v ohledu propadnutí domu rozhodnutím Nejvyššího soudu z 12. července 1960.⁴⁷ Paradoxem doby je, že za byt nadále platili nájem.⁴⁸



Hrob M. Stehlíčka v Bojkovicích (foto: E. Hamrlíková)

Cesta k rehabilitaci a nápravě křivd se otevřela po listopadu 1989. V roce 1993 se případem M. Stehlíčka a jeho manželky zabýval Nejvyšší soud ČR. Rozsudkem z 8. prosince zastavil trestní stíhání manželů s tím, že se zabýval především

⁴⁶ Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937) [online], [citováno 13. 11. 2025], <https://www.pametnaroda.cz/cs/vevodova-zdenka-1937>

⁴⁷ Soukromý archiv Z. Vévodové, rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 8. 12. 1993.

⁴⁸ Paměť národa, Jaroslav Stehlíček (*1936), citovaný pramen.

formálními chybami. To se týkalo využití § 134a trestního zákona (spekulace) pro léta 1954 až 1956, kdy tento trestný čin ještě neexistoval a nemohl podle něj být nikdo trestně stíhán zpětně. Nadto řešená trestná činnost nenaplňovala skutkovou podstatu předchozího § 134 trestního zákona (ohrožení zásobování), platného v letech 1950 až 1956. Současně upozornil na nepřipustné opomenutí soudu v ohledu trestů uložených dříve M. Stehlíčkoví. To se týkalo pokuty z roku 1956 a šesti týdnů odnětí svobody z roku 1957, na které se vztahovala amnestie prezidenta republiky ze stejného roku.

Nebylo tudíž možné M. Stehlíčka trestně stíhat za činnost, která spadala do období let 1954 až 1957, což Lidový soud v Uherském Brodě udělal. V odůvodnění rozsudku z roku 1993 je tak jednoznačně řečeno, že *„...byli nepřiměřeně tvrdě postiženi proto, aby bylo dosaženo politického cíle záležejícího v likvidaci jakéhokoliv soukromého podnikání.“* V závěru se pak ještě objevuje potvrzení procesních chyb: *„...že soudy v případě M. Stehlíčka postupovaly v rozporu s uvedenými ustanoveními tr.[estního] ř.[ádu] z roku 1956.“*⁴⁹



Čestné uznání z roku 1960 (foto: Muzeum Bojkovska)

Je tedy zřejmé, že Nejvyšší soud ČR v roce 1993 pouze zrušil trestní stíhání M. Stehlíčka na základě formálních chyb. Neřešil však otázku viny. Na oba manžele by tedy bylo možné nadále pohlížet jako na pachatele trestného činu, kteří byli pouze

⁴⁹ Senát soudu zasedal ve složení: předseda – JUDr. Karel Hasche, soudci – JUDr. Michal Mikláš, JUDr. Jiří Páca, JUDr. Stanislav Rizman, JUDr. Pavel Šámal. Soukromý archiv Z. Vévodové, rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 8. 12. 1993.

chybně odsouzeni. K definitivnímu očištění jejich jména došlo až rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti z 20. srpna 1998. Teprve tímto rozhodnutím došlo byli M. Stehlíček i jeho žena zproštění obžaloby.⁵⁰

Co říct k popsané kauze závěrem? Zatímco M. Stehlíček zemřel ve vězení, předseda MNV V. Ondrůšek, coby jeden z hlavních aktérů celého případu, byl v dalších letech nadřizovanými úřady chválen za výkon funkce a dostával různé diplomy. Příkladem je čestné uznání udělené radou ONV Uherský Brod v květnu 1960.⁵¹ Je proto zřejmé, že M. Stehlíček se v první polovině 50. let postavil proti lidem náležejícím k „mocenské elitě“ na místní úrovni. Ti tehdy dokázali velmi snadno propojit osobní zášť či závisti s ideologickými cíli, čímž si zajistili pozici, proti které neměl jednotlivec šanci uspět.

Použité prameny a literatura

Moravská zemský archiv Brno:

- f. Krajský soud Uherské Hradiště, sign. 3 To 424/58, kart. 273.

Státní okresní archiv Uherské Hradiště:

- f. Okresní soud Bojkovice, spis č. j. Tv 2/47, Martin Stehlíček a spol.

Soukromý archiv Zdenky Vévodové.

Zdenka VÉVODOVÁ, *Vzpomínka na těžké období 50. let*, in: *Naše Bojkovsko*, květen 2018, roč. 44, Bojkovice 2018

Paměť národa, Zdenka Vévodová (*1937) [online],

<https://www.pametnaroda.cz/cs/vevodova-zdenka-1937>;

Paměť národa, Jaroslav Stehlíček (*1936) [online],

<https://www.memoryofnations.sk/cs/stehlicek-jaroslav-2023081>

Muzeum Bojkovska [online], katalog online,

<https://knihovna.muzeumbojkovska.cz/authority/100823?search=8c479915-ea87-4bb5-a169-deba1783dad9&si=2>

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní.

⁵⁰ Senát zasedal ve složení: předseda – JUDr. Radomíra Veselá, přísedící – Antonín Soška, Jirí Suk. Soukromý archiv Z. Vévodové, rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti z 20. 8. 1993

⁵¹ Muzeum Bojkovska, čestné uznání V. Ondrůškovi za úspěšnou práci v MNV udělené radou ONV Uherský Brod v květnu 1960.

POSLEDNÍ NÁČELNÍK SPRÁVY SNV ČSR A JEHO DOBA

Aleš KÝR

Čelní představitelé vězeňské správy mají možnost ovlivnit činnost vězeňského personálu podle svých představ v rámci vězeňského systému, který určuje právní politika státu. Charakter a míra vlivu jsou odvislé od jejich osobnosti, vztahu k politické situaci, státní správě, vězeňskému systému a výkonu služby.

Z historie vězeňství na území Čech, Moravy a Slezska lze doložit zejména osobitý vliv barona von Nye-Gluneka, generálního inspektora rakouského vězeňství ve druhé polovině 19. století a JUDr. Emily Lányho, pověřeného organizací a řízením československého vězeňství v první polovině 20. století.⁵²

Ve druhé polovině 20. století bylo československé vězeňství plně podřízeno ideologickým cílům a politickým zájmům Komunistické strany Československa (KSČ), zvláště spojenectví se Svazem sovětských socialistických republik (SSSR). V roce 1953 přešlo vězeňství z kompetence ministerstva spravedlnosti do působnosti ministerstva národní bezpečnosti (MNB) a následně ministerstva vnitra (MV).⁵³

K centrálnímu řízení vězeňství byla zřízena Správa nápravných zařízení MV, ve které působil sovětský poradce Ponomarenko. Pod jeho vedením byly přepracovány všechny předpisy upravující výkon vazby a trestu a služební předpisy pro vězeňský personál. Tyto nové předpisy vycházely ze sovětské vězeňské legislativy a praxe. Vůči vězňům a zejména politickým (protistátním) byla uplatňována řada represivních opatření včetně fyzického násilí a nátlaku na psychiku.⁵⁴

V roce 1965 se změnila úprava výkonu trestu odnětí svobody ve smyslu zákona č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, vycházející z doporučení Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, která již v roce 1957 vydala Hospodářská a sociální rada Organizace spojených národů (OSN). Citovaný zákon umožňoval zacházení s odsouzenými na základě aplikace poznatků psychologie a pedagogiky, ale většina vězeňského personálu nebyla schopna ani ochotna změnit přístup k vězňům.⁵⁵

Politické a společenské změny v první polovině roku 1968 krátkodobě vytvořily podmínky k zásadnější reformě československého vězeňství za účasti penologických pracovišť Sboru nápravné výchovy (SNV), zřízených v Praze a Bratislavě. První reformní kroky však byly zastaveny okupací Československa sovětskými vojsky v srpnu 1968 a následnými opatřeními ÚV KSČ a nové vlády.

Odrazem těchto normalizačních opatření v rámci federativního uspořádání státu koncem roku 1968 byly i organizační a personální změny ve SNV. Došlo

⁵² Alena KAFKOVÁ, *Cesta ke vzniku generálního ředitelství VS ČR 1865–1965*, in: *Historická penologie* č. 1/2010, Praha 2010, s. 10-11. Karel SCHELLE – Jaromír TAUCHEN (eds.), *Encyklopedie českých právních dějin*, XX. svazek, Brno 2020, s. 483-484.

⁵³ Tamtéž s. 491-494.

⁵⁴ Tamtéž s. 495-500.

⁵⁵ Tamtéž s. 500-504.

k převodu vězeňství do působnosti ministerstev spravedlnosti České socialistické republiky (ČSR) a Slovenské socialistické republiky (SSR) včetně vytvoření dvou správ SNV.⁵⁶



plk. RSDr. Jaroslav Konečný (foto: KDH)

V těchto historických souvislostech lze představit a přiblížit působení plk. RSDr. Jaroslava Konečného, posledního náčelníka správy SNV ČSR v letech 1983 až 1989. J. Konečný se stal svérázným vrcholovým funkcionářem českého vězeňství v závěrečném období normalizace. Jeho předchůdce plk. JUDr. Václav Kloubec (1969–1973) se neúspěšně snažil o opětovné začlenění vězeňství do resortu ministerstva vnitra. Další předchůdce plk. Ing. Oldřich Procházka (1973–1983) prosazoval stabilizaci vězeňství v působnosti ministerstva spravedlnosti a J. Konečný usiloval o rozvíjení vězeňství v tomto resortu. Jeho osobní a služební vývoj poskytuje dostatek přesvědčivých důkazů, které vedly tehdejšího ministra spravedlnosti JUDr. Antonína Kašpara k jeho jmenování do funkce náčelníka správy SNV ČSR.⁵⁷

⁵⁶ K. SCHELLE – J. TAUCHEN (eds.), citované dílo, s. 504-508.

⁵⁷ Alena KAFKOVÁ, *Cesta ke vzniku generálního ředitelství VS ČR 1970–1975*, Historická penologie 2/2013, Praha 2013, s. 2-5.

Sociální původ ho předurčoval k aktivnímu přijetí socialistické a komunistické ideologie již v mládí. Narodil se 29. srpna 1932 nemajetným rodičům v zemědělské obci Silůvky u Brna. Vyučil se soustružníkem kovů u firmy Drukov Brno a později pracoval v národním podniku Adamovské strojírně. V letech 1952 až 1954 vykonával základní vojenskou službu u Pohraniční stráže, kde se zapojil do činnosti útvarové organizace Československého svazu mládeže (ČSM) a odbočky Svazu Československo-sovětského přátelství (SČSP). V roce 1955 vstoupil do SNB MV a byl zařazen do hlídkové služby Veřejné bezpečnosti v Brně.⁵⁸



pplk. RSDr. J. Konečný jako náčelník útvaru SNV Všehrdy na celorepublikové poradě (foto: KDH)

V témže roce změnil své zařazení nástupem do strážní služby v Nápravně pracovním táboře Nikolaj (NPT-A). Od roku 1956 byl členem výboru základní organizace KSČ. V letech 1956 až 1957 postupně vykonával funkci velitele směny a velitele čety v NPT Nikolaj. V průběhu let 1958 až 1959 byl velitelem čety v NPT-P, Rovnost. V období let 1959 až 1960 povýšil na zástupce náčelníka NPT-R, Poláky pro odloučené pracovní čety. V roce 1960 byl jmenován zástupcem náčelníka Útvaru nápravných zařízení (ÚNZ) MV Nové Sedlo. V roce 1962 byl ve stejné funkci převelen k ÚNZ MV Všehrdy, kde v letech 1965 až 1983 vykonával funkci náčelníka

⁵⁸ Ondřej HLADÍK, *Biografický slovník náčelníků NVÚ a věznic v letech 1970–1989*, in: *Historická penologie 2/2017*, Praha 2017, s. 90-91; Jiří KARLÍČEK a kol., *Věrní straně a lidu*, správa SNV ČSR, Praha 1980, s. 104-105.

útvary. Z uvedeného lze konstatovat, že jeho služební postup byl v krátkých intervalech jednoznačně vzestupný.⁵⁹

Úspěšný služební postup souvisel s bezvýhradnou orientací na politiku KSČ, která mu dala příležitost k sociálnímu vzestupu. Aktivní stranickou činností splácel svůj služební postup a přístup k naplňování kvalifikačních předpokladů pro zastávané funkce. V roce 1956 byl zařazen do tříměsíční školy pro velitele směn NPT v Lánech. O deset let později absolvoval Ústřední školu MV F. E. Dzeržinského v Praze ve Vokovicích a v roce 1972 tříletý právnícký kurs při Právnické fakultě UK v Praze. Později se vrátil do Vokovic, kde při výkonu služby studoval na Vysoké škole politické ÚV KSČ a v roce 1975 získal doktorský titul (RSDr.). Naplňování kvalifikačních požadavků završil studiem na Akademii společenských věd v Moskvě v roce 1987. V roce 1983 již splňoval všechny politické a odborné předpoklady pro výkon nejvyšší funkce ve SNV ČSR.⁶⁰

Ke kritice kultu osobnosti J. V. Stalina a souvisejícím politickým změnám v SSSR v roce 1956 přistupoval s nedůvěrou, neboť byl přesvědčen, že „...pod jeho vedením byl poražen německý nacismus a otevřena cesta k budování socialismu nejen v SSSR.“ Rovněž ke společenským změnám počátkem roku 1968 zaujal jednoznačně konzervativní postoj. Odmítl takzvaný obrodný proces v KSČ a společnosti v duchu „socialismu s lidskou tváří“, prosazovaného Alexandrem Dubčekem v čele Ústředního výboru (ÚV) KSČ. Ztotožňoval se s varováním sovětské delegace, vedené Leonidem Iljičem Brežněvem na jednání v Berlíně, Bratislavě a Čierné nad Tisou. Se zadostiučiněním přijal obsazení Československa vojsky SSSR a dalších států tehdejší Varšavské smlouvy v srpnu 1968, které pokládal za nezbytnou internacionální pomoc k záchraně socialismu v Československu.⁶¹

Ve funkci náčelníka útvaru SNV Všehrdy organizoval rozšiřování prosovětských tiskovin, zejména „Zprávy“ a navázal kontakt se sovětskou vojenskou posádkou ve Hvězdově. Ještě v srpnu 1968 byl spoluzakladatelem přípravného výboru SČSP pro rozvíjení přátelských vztahů se sovětskými vojsky, dislokoványými na území tehdejší Československé socialistické republiky (ČSSR). Po služební i stranické linii prosazoval naplňování požadavků dokumentu „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti“, který se stal programovým prohlášením nového ÚV KSČ v čele s generálním tajemníkem Gustávem Husákem. Byl členem Okresního výboru (OV) SČSP v Chomutově, aktivním lektorem při Domu politické výchovy OV KSČ a členem uliční organizace KSČ.⁶²

Odsuzoval odchylky v marxisticko-leninské teorii (*revizionismus*) a ústupky v politické praxi (*oportunismus*), kterých se údajně dopouštělo bývalé stranické vedení v období demokratizačního procesu. Vítal opatření ÚV KSČ k normalizaci politického a společenského života a poraženou opozici považoval v tehdejší

⁵⁹ J. KARLÍČEK, citované dílo, s. 104-105.

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ KDH, nepublikované vzpomínky pamětníků – bývalých pracovníků správy SNV ČSR.

⁶² J. KARLÍČEK, citované dílo, s. 104-105.

terminologii za „*protisocialistické, protisovětské a kontrarevoluční živly*“. Uvítal zpřísnění výkonu trestu odnětí svobody ve smyslu zákona č. 47/1973 Sb., který byl novelou zákona č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. V posílení donucovací složky výkonu trestu spatřoval odstranění nepříznivého dopadu liberalizačních tendencí 60. let na plnění účelu výkonu trestu.⁶³

Po převzetí funkce náčelníka správy SNV ČSR pokračoval v politické angažovanosti, neboť zastával názor, že „*politické přesvědčení se musí projevovat v konkrétní činnosti*“. Služební řízení SNV spojoval s politickým vedením a k tomu usměrňoval, kontroloval a hodnotil činnost svého služebního zástupce a zástupce pro věci politické. Od funkcionářů SNV ČSR vyžadoval politickou angažovanost i mimo službu v místě trvalého bydliště. K tomu jim dával osobní příklad, neboť byl aktivistou ÚV KSČ, členem Městské revizní komise SČSP, členem předsednictva Obvodního výboru SČSP a vedoucí 4. skupiny Obvodního výboru SČSP v Praze 4. Usiloval o 100% členství v SČSP v útvech SNV ČSR.⁶⁴

Konzervativní stranické myšlení utvářelo jeho postoje k politické situaci i v průběhu 80. let 20. století. Uvítal zvolení Michaila Gorbačova ve vrcholové funkci sovětských komunistů, ale jeho počáteční obdiv se postupně vytrácel se změnami v politickém a společenském životě v důsledku „*přestavby*“ (perestrojky) a prosazování svobodného projevu (glasnosti), které se staly základem nové vnitřní politiky SSSR. Rovněž ho znepokojovala nová sovětská orientace zahraniční politiky, odkloněná od poválečné konfrontace v duchu studené války mezi východem a západem. O změně jeho postoje nejvýstižněji vypovídá svědectví pamětníka, že v roce 1987 ve své kanceláři sejmul portrét Gorbačova, který visel vedle zarámované společné fotografie Stalina a Gottwalda, a se slovy „*soudruh Gorbačov zradil*“ zasunul portrét za skříň. Tato epizoda však zásadně neovlivnila jeho vztah k SSSR jako vůdčího státu takzvaného tábora socialismu. Naopak rozvíjel kontakty s funkcionáři Střední skupiny sovětských vojsk, dislokovaných na území ČSSR a nalézal mezi nimi osoby názorově blízké.⁶⁵

Po zveřejnění prohlášení s názvem „*Několik vět*“, které zastánci lidských práv zaslali nejvyšším státním činitelům, svolal „*služebně politický aktiv*“ pracovníků správy SNV ČSR. Na tomto aktivu byla přijata protestní rezoluce, kterou museli podepsat všichni účastníci aktivu a poté byla zaslána stranickým a státním orgánům. Je nutné však poznamenat, že řada pracovníků správy SNV ČSR se z různých důvodů tohoto aktivu nezúčastnila. Dokonce pět pracovníků výpočetního střediska odmítlo připojit svůj podpis a rozhodnutím J. Konečného měli být propuštěni. I když prohlášení „*Několik vět*“ bylo oficiálně odmítnuto jako nepravdivá tvrzení o porušování lidských a občanských práv, branný a bezpečnostní výbor (BBV) České národní rady (ČNR) požádal náčelníka správy SNV ČSR o zaslání zprávy o počtu

⁶³ KDH, citovaný pramen.

⁶⁴ kol., 55. narozeniny plk. RSDr. J. Konečného, in: Zpravodaj SNV ČSR č. 5/1987, Praha 1987, s. 2.

⁶⁵ KDH, citovaný pramen.

a složení vězňů v ČSR a zajištění kontrolní návštěvy poslanců BBV v některém nápravně výchovném ústavu (NVÚ).⁶⁶



Z přijetí návštěvy – vlevo nahoře obraz Stalina s Gottwaldem s názvem „Na věčnou družbu“ (foto: KDH)

Vyžádaná zpráva obsahovala nejen statistické údaje, ale též jmenovitý seznam osob odsouzených podle Hl. I. trestního zákona č. 140/1961 Sb. za spáchání trestných činů proti republice s určením NVÚ, kde vykonávali trest odnětí svobody. Celkový počet odsouzených této kategorie, kterou lze nazvat politickými vězni, činil v roce 1988 celkem 246 osob. V průběhu roku 1989 byli tito odsouzení postupně propouštěni a posledních 52 odsouzených bylo propuštěno na základě amnestie prezidenta republiky Gustáva Husáka ze dne 8. prosince 1989. Ke kontrolní návštěvě poslanců BBV byl vybrán NVÚ první nápravné skupiny (s nejmírnějším režimem) v Novém Sedle, který byl bezproblémový a nebyli zde umístěni političtí vězni.⁶⁷

Jeho vztah k politickým vězňům byl lhostejný až přezíravý, neboť nikdy neprojevil zájem o dodržování jejich práv, životní a pracovní podmínky ve výkonu trestu. Spíše se zajímal, zda je pracovníci vnitřní ochrany příslušných útvarů a odboru vnitřní ochrany správy SNV ČSR mají pod kontrolou a předávají poznatky o jejich kontaktech a chování orgánům Státní bezpečnosti MV. V případě žádostí

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ KDH, neuspořádáno, Informativní podklady pro náčelníka správy SNV ČSR – tisková konference 29. 11. 1988.

a stížností politických vězňů ponechával řešení a přijetí opatření náčelníkům příslušných NVÚ, kteří tuto kategorii odsouzených považovali za „vnitřní nepřátele“. Teprve po násilné smrti obviněného Jiřího Wonky ve Věznici Hradec Králové a po důrazném upozornění ministra spravedlnosti, že „při opakování takového případu ponese osobní odpovědnost“, poněkud změnil svůj přístup. Svědčí o tom jeho rozhodnutí o propuštění dvou zaměstnanců Věznice Praha Ruzyně za šikanu a použití nezákonného násilí vůči vězni.⁶⁸



Příslušníci Sovětské armády jsou našimi drahými hosty při mnoha příležitostech. Nejinak tomu bylo u příležitosti oslav 70. výročí VRSR. Na snímku náčelník správy SNV ČSR plk. RSDr. Jaroslav Konečný blahopřeje plk. Bakšejevovi k udělení medaile SNV

Fotografie ze Zpravodaje SNV ČSR (foto: KDH)

Již po 17. listopadu 1989 si J. Konečný uvědomoval, že socialismus v ČSSR je vážně ohrožen a nelze očekávat opakování internacionální vojenské pomoci SSSR, která by podpořila váhající velitele Československé lidové armády a náčelníky SNB. Po stažení jednotek Lidových milicí, které byly rozhodnutím ÚV KSČ povolány do Prahy proti demonstrantům, navštívil se členy vedení správy SNV ČSR ministra spravedlnosti A. Kašpara. Ten je utvrdil v jejich nejhorších obavách z dalšího vývoje politické situace slovy: „*bojte se vlastních lidí*“. V krátké době navštívila J. Konečného skupina aktivistů z řad personálu pankrácké věznice a správy SNV ČSR s požadavky v duchu vyhlášení Občanského fóra v Praze.⁶⁹

⁶⁸ J. GRUNTORÁD – P. UHL, citované dílo; KDH, nepublikované vzpomínky pamětníků – bývalých pracovníků správy SNV ČSR.

⁶⁹ KDH, citovaný pramen.

Vedle konzervativního stranického přístupu ke změnám politické situace charakterizuje J. Konečného jeho vztah k českému vězeňství v systému státní správy a výkonu služby v SNV ČSR. Především plně respektoval začlenění SNV ČSR do působnosti ministerstva spravedlnosti. V jeho činnosti spatřoval vytváření organizačních, personálních a materiálních podmínek k výkonu vazby, trestu odnětí svobody a trestu smrti (absolutního trestu) ve smyslu soudních rozhodnutí.



Fotografie ze Zpravodaje SNV ČSR (foto: KDH)

Na rozdíl od úřednické struktury ministerstva spravedlnosti byl SNV „ozbrojeným a podle vojenských zásad organizovaným sborem“ (§ 61, odst. 2, zák. č. 59/1965 Sb.) vedle SNB, Pohraniční stráže a vojsk MV. Rozvíjel spolupráci a součinnost správy a útvarů SNV s příslušnými organizačními jednotkami SNB a MV ČSR a ČSSR k zajištění vnitřní bezpečnosti věznic a NVÚ. Dále k předcházení mimořádným událostem, zejména útěkům vězňů a jejich trestné činnosti ve výkonu trestu odnětí svobody. Nikdy však neprojevil zájem o návrat SNV do působnosti MV, neboť měl zkušenost, že služba ve vězeňství byla v hierarchii složek MV na posledním místě. Snažil se, aby SNV zůstal oborově uzavřeným sborem bez závislosti na službách MV nebo jiných ministerstev. K tomu vytvářel podmínky pro samostatnost v oblasti logistiky, zdravotnictví, rekreační a rehabilitační péče o příslušníky SNV ČSR.⁷⁰

⁷⁰ Petr GALUŠKA, *Rozhovor s náčelníkem správy SNV ČSR*, in: Zpravodaj SNV ČSR č. 6/1986, Praha 1986, s. 4-5.



Pracovníci odboru ochrany a týlového odboru u náčelníka správy (foto: KDH)



Z jednání u náčelníka správy (foto: KDH)

Za nezbytný předpoklad k řádnému výkonu služby příslušníků SNV ČSR považoval žádoucí „*morálně volní vlastnosti*“, za jejichž utváření a upevňování měli zodpovídat náčelníci na všech stupních řízení. Politickovýchovný odbor na správě SNV ČSR a zástupci náčelníků útvarů pro politickovýchovnou práci měli ve spolupráci s výbory útvarových organizací KSČ a Socialistického svazu mládeže (SSM) organizačně a obsahově připravovat „*politickovýchovné aktivity s využitím účinných forem a metod*“. Kromě systému politického vzdělávání bylo organizováno socialistické soutěžení, uzavírání závazků a podporována zájmová kulturní a sportovní činnost.⁷¹

V personální (kádrové) práci dbal na soustavnou přípravu kádrových rezerv z řad vybraných příslušníků SNV ČSR k obsazování uvolněných funkcí náčelníků oddělení, útvarů a odborů správy SNV ČSR. Vedle podmínky jejich „*politické vyspělosti*“ byla plánováno a realizováno naplňování kvalifikačních požadavků, zejména studiem na Vysoké škole SNB v Praze. Vybraní absolventi mohli pokračovat ve studiu na Vysoké škole ministerstva vnitra (MVD) v Moskvě a po ukončení studia se s nimi počítalo do nejvyšších služebních funkcí. Alternativním studiem bylo získání vysokoškolské kvalifikace na Vysoké škole ÚV KSČ v Praze.⁷²

Za nezbytný předpoklad úspěšné „*kádrové a politickovýchovné práce*“ považoval informovanost o podřízených nejen z hlediska jejich služební, ale též mimoslužební činnosti, včetně poznatků z jejich soukromí. Při zjištění případu manželské nevěry v průběhu rehabilitace nebo rekreace v zotavovnách SNV ČSR si volal provinilé příslušníky nebo příslušnice a řešil s nimi jejich morální poklesek. Na jednoho příslušníka SNV zase naléhal, aby se rozvedl s manželkou, která vstoupila do náboženského společenství Svědků Jehovových. S roztrpčením vyšetřoval návštěvu Mikuláše s čertem v rodinách příslušníků SNV ve služebních bytech v Praze a vyčetl pracovníkům politickovýchovného odboru jejich „*špatnou politickou práci*“. K zabránění vlivu „*nepřátelské ideologie*“ se snažil zamezit instalací satelitních antén na střeších služebních bytových domů.⁷³

Soustavně vyžadoval dodržování zásad vojenského vystupování podřízených ve styku s nadřízenými a požadavků na „*ústrojovou kázeň*“. Pracovníci správy SNV ČSR měli nařizeno používat služební stejnokroj na poradách a služebních cestách do útvarů SNV a vycházkový stejnokroj na slavnostních shromážděních. V kancelářích mohli mít důstojný občanský oděv – muži oblek s kravatou a ženy decentní šaty nebo kostým. Oděv z džínové látky byl výslovně zakázán. I v civilním oblečení museli všichni dodržovat zásady vojenského vystupování. Bylo zakázáno kombinovat součástky služebního stejnokroje s civilními. Úprava vlasů a vousů

⁷¹ Tamtéž

⁷² Tamtéž

⁷³ KDH, citovaný pramen.

u příslušníků SNV byla stanovena vzorovým vyobrazením. Případné tetování nesmělo být viditelné.⁷⁴



Prohlídka pracoviště ve věznici Plzeň (foto: KDH)

K předcházení služebních přestupků a trestné činnosti příslušníků SNV podepsal „Plán společných opatření generální prokuratury ČSSR – Hlavní vojenské prokuratury, správy vojenských soudů federálního ministerstva národní obrany, správy SNV ČSR a správy ZNV SSR na léta 1987–1991 k zabezpečení součinnosti k dalšímu upevňování morálně politického stavu, kázně a socialistické zákonnosti v činnosti příslušníků obou Sborů“. Plán společných opatření měl být každoročně vyhodnocován v souvislosti s „Rozborem morálně politického stavu, služební kázně a protispolečenského jednání

⁷⁴ GŘ VS, odbor správní, vnitřní předpisy SNV ČSR, Rozkazy ministra spravedlnosti č. 30/1974, č. 6/1975, č. 13/1988.

příslušníků SNV“ na jednání štábů náčelníků správ SNV ČSR a ZNV SSR. V roce 1988 z celkového počtu 7 126 příslušníků SNV bylo 352 příslušníků trestáno kázeňsky a 30 příslušníků trestáno soudně.⁷⁵

Mezinárodní spolupráce ve vězeňství se omezovala na výměnu poznatků a zkušeností v rámci socialistických zemí. K prioritním kontaktům J. Konečného patřily pravidelné styky s funkcionáři vojenské justice Střední skupiny sovětských vojsk, dislokované v Milovicích: předsedou vojenského tribunálu genmjr. Tretjakem, jeho pozdějším nástupcem genmjr. Rezničenkem a vojenskými prokurátory plk. Danilovem a plk. Zajcevem. Zvláštní pozornost byla věnována plk. Dziovovi z ministerstva vnitra SSSR, který byl vyslán na správu SNV ČSR, aby se důkladně seznámil s českým vězeňským systémem k případnému využití získaných poznatků v sovětském vězeňství.⁷⁶



Návštěva ze Sovětského svazu (foto: KDH)

J. Konečný rozvíjel též kontakty s představiteli vězeňství dalších socialistických zemí. V letech 1985 až 1988 uskutečnil zahraniční služební cestu do PLR, NDR a Číny. V letech 1986 až 1988 přijal zahraniční delegace, jejichž vedoucími byli: ministr spravedlnosti SSSR B. V. Kravcov, první náměstek ministra vnitra SSSR L.G. Sizov, náčelník správy výkonu trestu NDR genmjr. W. Lustig; náčelník výkonu trestu MLR genmjr. T. Nagy, zástupce náčelníka vězeňství PLR

⁷⁵ P. GALUŠKA, citované dílo, s. 5; KDH, neuspořádáno, Ročenka SNV ČSR za rok 1988, s. 88, 96, 97.

⁷⁶ P. GALUŠKA, citované dílo, s. 1, 7.

plk. S. Wrona, náčelník zdravotnické služby vězeňství Kubánské republiky kpt. MUDr. F. Fernandez, náměstek ministra spravedlnosti Čínské republiky Lu Jian, náčelník odboru ochrany a obrany Kubánské republiky plk. R. Podadera a náčelník odboru zdravotnické služby hlavní vězeňské správy PLR plk. MUDr. E. Trzciakowski. V programu návštěv jednotlivých zahraničních delegací byly plánovány prohlídky vybraných NVÚ a setkání s vedoucími funkcionáři.⁷⁷

Vztah J. Konečného k aplikaci vědeckých poznatků ve vězeňství nebyl odmítavý, ale požadoval výzkumy, jejichž výstupy měly být využitelné v praxi jako metodické návody k řešení aktuálních problémů ve výkonu trestu odnětí svobody. V květnu 1988 zřídil oddělení penologie a jeho náčelníka přímo řídil. Ještě v témže roce oddělení penologie ve spolupráci s odborem nápravně výchovné činnosti připravilo publikaci o diferencovaném výkonu trestu odnětí svobody v ČSR pro potřebu státních institucí a sdělovacích prostředků. V rámci uvedené spolupráce oddělení rovněž připravilo návrh nové „*Koncepce zacházení s psychopaty ve všech nápravně výchovných skupinách*“.⁷⁸

Během roku 1989 oddělení penologie předložilo návrh „*Koncepce vězeňství v ČSR do roku 2000*“, který vycházel z požadavků mezinárodních vězeňských pravidel a studie Prognostického ústavu v Praze. Tento návrh však J. Konečný nepřijal a novým zpracováním koncepce pověřil náčelníka sekretariátu a předsedu celouťvarového výboru KSČ, kteří podřídili koncepci závěrům sjezdů KSČ a úkolům pětiletých hospodářských plánů. Do roku 1990 mělo oddělení penologie připravit „*komplexní model penitenciární výchovy mladistvých v ČSSR*“, a to ve spolupráci s oddělením penologického výzkumu Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti SSR.⁷⁹

Za základ penitenciárního zacházení považoval J. Konečný „*pracovní výchovu a systém všeobecného a odborného vzdělávání*“. V rámci pracovní výchovy se měla rozvíjet spolupráce s národními podniky na základě každoroční „*Bilance pracovních sil*“, schválené ministerstvem spravedlnosti a Státní plánovací komisí. V tomto dokumentu byly stanoveny závazné počty odsouzených z jednotlivých NVÚ pro příslušné resorty národního hospodářství a jednotlivé národní podniky. Dokument zahrnoval i počty odsouzených, zaměstnávaných pro vnitřní potřebu NVÚ a věznic. Jednalo se o režijní provozy a vnitřní pracoviště včetně vlastního pomocného hospodářství rostlinné a živočišné produkce v některých NVÚ. Bilance

⁷⁷ Jiří ENDRŠT, *Spolupráce s vězeňskými orgány PLR navázána*, in: Zpravodaj SNV ČSR č. 2/1986, Praha 1986, s. 17; kol., *Návštěvě delegace ministerstva spravedlnosti SSSR, Pobyt delegace vězeňské správy NDR*, fotoreportáž, in: Zpravodaj SNV ČSR č. 3/1986, Praha 1986, s. 15, 16; kol., *Delegace vězeňství MLR*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 5/1986, Praha 1986, s. 2; kol., *Návštěva delegace polského vězeňství a delegace kubánského vězeňství*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 1/1987, Praha 1987, s. 2; P. GALUŠKA, *Vzácná návštěva*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 3/1987, Praha 1987, s. 2; kol., *Ze zemí přátel*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 2/1988, Praha 1988, s. 22-24. Lubomír ONDRÁČEK, *Pracovní návštěvy delegací Kuby a Polska*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 6/1988, Praha 1988, s. 7; kol., *Na návštěvě v Číně*, in: Zpravodaj SNV ČSR č. 6/1988, Praha 1988, s. 8-12.

⁷⁸ kol., *Nové oddělení*, Zpravodaj SNV ČSR, č. 6/1988, Praha 1988, s. 24; Jiří MASTEJ a kol., citované dílo,

⁷⁹ KDH, citovaný pramen; kol., *Nové oddělení*, Zpravodaj SNV ČSR, č. 6/1988, s. 24.

pracovních sil z řad odsouzených zahrnovala i jejich zařazování do pracovní činnosti pro potřebu veřejné správy (národních výborů). V rámci pracovní výchovy odsouzených mělo být uplatňováno uzavírání závazků, individuální a skupinové pracovní soutěžení.⁸⁰



J. Konečný s náčelníky SNV a ministrem spravedlnosti ČSR JUDr. A. Kašparem (druhý zprava)
(foto: KDH)

J. Konečný rovněž podporoval základní všeobecné vzdělávání a odborné vzdělávání (zaučení, vyučení, zvýšení kvalifikace) odsouzených ve „Školských vzdělávacích střediscích“ (ŠVS), zřízených v NVÚ Libkovic, Všehrdu, Příbram, Rýnovice, Valdice, Vinařice, Opava, Pardubice a Plzeň. V červenci 1983 ministerstvo školství ČSR rozhodlo o zařazení Středního odborného učiliště (SOU) SNV ČSR do sítě školských zařízení. Při správě SNV ČSR vzniklo ředitelství SOU, které řídilo činnost ŠVS v příslušných NVÚ. Tím bylo umožněno vydávání obecně platného vysvědčení nebo výučního listu odsouzeným, kteří úspěšně ukončili základní vzdělání nebo učební obor. Z vydaných dokumentů nebylo patrné, že byly získány v průběhu výkonu trestu odnětí svobody.⁸¹

⁸⁰ KDH, neuspořádáno, Ministerstvo spravedlnosti ČSR, Správa Sboru nápravné výchovy, Bilance pracovních sil z řad odsouzených 1983–1989. Vojtěch SUDA, *Vlastní výrobní provozy v SNV*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 6/1988, Praha 1986, s. 25.

⁸¹ Martin VÁŇA, *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR 1983–1998*, příloha Českého vězeňství č. 3-4/1998, Praha 1988, s.6.

Organizátorská a řídicí činnost J. Konečného vycházela především ze „Závěrů přijatých XVII. sjezdem KSČ ke zdokonalení způsobů a forem realizace trestně právní politiky ve spojitosti s příslušnými usneseními ústavně právního výboru České národní rady a zejména s úkoly vyplývajícími ze „Zprávy o stavu a problémech čs. vězeňství a o opatřeních přijatých po XVII. sjezdu KSČ“ projednané předsednictvem Ústředního výboru KSČ 28. října 1987.

V praktické rovině kladl důraz na zvýšení účinnosti výkonu trestu u mladistvých a prosazoval záměr na vybudování nového NVÚ pro mladistvé v Říčanech u Prahy. Stejnou pozornost věnoval odsouzeným v I. NVS, zejména prvotrestaným a ženám. Dále umisťování odsouzených mužů do poboček a oddělení pro místní výkon trestu a specializovaných oddělení pro odsouzené za trestné činy spáchané z nedbalosti. S tím souvisela i možnost jejich zařazování do pracovních brigád bez přímého střežení a udělování volného pohybu při plnění pracovních úkolů.⁸²

V letech 1988 a 1989 měly být postupně vytvářeny podmínky pro soustředění odsouzených žen II. NVS a mužů III. NVS s psychopatickými poruchami k uplatňování léčebně výchovných programů. (pozn. psychopatické oddělení pro muže I. a II. NVS již existovalo v NVÚ Plzeň a pro ženy III. NVS v NVÚ Opava). Perspektivně měla být řešena vnitřní diferenciací a uplatňování odpovídajících nápravně výchovných programů u odsouzených II. a III. NVS, jejichž počet byl převažující v celkové vězeňské populaci.⁸³

Přístup J. Konečného k historii českého vězeňství vycházel z vývoje československého vězeňství po roce 1945 a zejména politických a společenských změn po roce 1948. V tomto pojetí podporoval aktivitu politickovýchovného odboru správy SNV ČSR, zaměřenou na zřizování „Síní tradic“ v jednotlivých útvech SNV a na správě SNV ČSR. Po zrušení politickovýchovného odboru v roce 1990 zanikly síně tradic a historicky významné materiály převzal Kabinet dokumentace a historie ředitelství SNV ČR k využití pro poučení vězeňského personálu. V roce 1985 u příležitosti tehdejších oslav 40. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou byl v pankrácké věznicí, v prostorách bývalého nacistického popravě (tzv. sekýrárny), slavnostně otevřen „Památník protifašistického odboje“. Vernisáž se konala za účasti Gusty Fučíkové, čestné předsedkyně Československého svazu žen, genpor. Ing. Františka Šádka, místopředsedy Federálního ústředního výboru Československého svazu protifašistických bojovníků a čelných představitelů stranických a státních orgánů. Pozvání přijali též bývalí pankráčtí vězni, kteří unikli popravě v důsledku Pražského povstání – Vladimír Brettl, Josef Bezděk, Ladislav Borkovec, Eduard Hála, Jiří Jakovenko, Egon Jiříček, Jiří Preninger, František Sklenář a František Štefl. V letech 1994 a 1995 byla expozice upravena na Památník Pankrác,

⁸² P. GALUŠKA, *Rozhovor s náčelníkem správy SNV ČSR*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 6/1986, Praha 1986, s. 5.

⁸³ J. MASTEJ a kol., citované dílo, s.37-38.

který prezentuje tradice, deformace a reformy českého vězeňství a dokumentuje oběti nacistické i komunistické totality.⁸⁴



Náčelník Správy SNV ČSR při projevu v Památníku Panrác (foto: KDH)

V průběhu dlouholeté služby ve vězeňství byla J. Konečnému udělena následující vyznamenání:

- 1960 – medaile Za službu vlasti
- 1965 – medaile Za zásluhy o obranu vlasti
- 1970 – vyznamenání Za vynikající práci
- 1970 – čestný odznak SČSP II. stupně
- 1971 – medaile Za upevnování přátelství ve zbrani II. stupně
- 1971 – medaile k 50. výročí KSČ
- 1973 – medaile k 25. výročí Vítězného února
- 1973 – čestný odznak SSM

⁸⁴ GŘ VS, odbor správní, vnitřní předpisy SNV ČSR, Nařízení ředitele SNV ČR č.26/1992, o zřízení Kabinetu dokumentace a historie.

P. GALUŠKA, *Slavnostní vernisáž*, Zpravodaj SNV ČSR č. 6/1985, s. 10, 11; J. HLAVÁČEK – T. KAUCKÝ, citované dílo; Aleš KÝR, *Památník Pankrác*, příloha časopisu České vězeňství, č. 4/1999, Praha 1999.

- 1975 – medaile k 30. výročí osvobození
- 1980 – čestný odznak Za věrnou službu
- 1982 – Řád Rudé hvězdy
- 1983 – plakety Klementa Gottwalda a Zdeňka Nejedlého
- 1983 – čestný odznak SČSP I. stupně
- 1985 – medaile Za upevňování přátelství ve zbrani I. stupně
- 1985 – zlatý odznak MS PLR – W službie Penitencjarnej
- 1987 – medaile Za obětavou práci ve prospěch hl.m. Prahy (v obvodu Prahy 4)
- 1987 – Vzorný příslušník milice SSSR
- 1987 – medaile Za zásluhy o československo-sovětské přátelství

Dále byl nositelem sovětského odznaku Gvardija, čestného odznaku Vzorný příslušník SNV ČSR, a čestného odznaku Budovatel města Chomutov.⁸⁵

Dne 5. ledna 1990 nová ministryně spravedlnosti JUDr. Dagmar Burešová odvolala J. Konečného z funkce náčelníka správy SNV ČSR a propustila ze služebního poměru. Odešel bez okázalosti. Po jeho odchodu byli propouštěni další služební funkcionáři i řadoví příslušníci SNV ČSR na základě negativního výsledku prověrky odborné a morální způsobilosti. Prověřování prováděly občanské komise, jejichž členy jmenovala ministryně spravedlnosti, zejména z řad bývalých politických vězňů. Pod novým vedením se vězeňský personál připravoval na reformní změny v duchu Evropských vězeňských pravidel a humanistických tradic. Tím skončila i poslední etapa českého vězeňství v období normalizace. J. Konečný zemřel dne 9. října 2012 ve věku 80 let.⁸⁶

V závěru článku je přetištěn původní rozhovor s plk. RSDr. Jaroslavem Konečným ve Zpravodaji SNV ČSR. Celý text zůstal v původní podobě, tak jak vyšel roku 1986. Přestavuje autentický pramen dokreslující osobnost náčelníka Správy SNV ČSR z doby normalizace.

⁸⁵ O. HLADÍK, citované dílo, s. 90-91; kol., *Jmenování plk. RSDr. J. Konečného do funkce náčelníka správy SNV ČSR*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 10/1983, Praha 1983, s. 2; kol., *55. narozeniny plk. RSDr. J. Konečného*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 5/1987, Praha 1987, s. 2.

⁸⁶ A. KAFKOVÁ, *Cesta ke vzniku Generálního ředitelství VS ČR 1986–1990*, Historická penologie 1/2019, Praha 2019, s. 3-4, 24-26; Karel NETÍK a kol., *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*, I. vydání: Bulletin studijní a výzkumné skupiny č. 3/1991, II. vydání: publikace Ředitelství SNV ČSR, Praha 1992, III. vydání: příloha časopisu České vězeňství č. 4/1996, IV. vydání: příloha časopisu České vězeňství č. 1/1988.

ROZHOVOR S NÁČELNÍKEM SPRÁVY SNV ČSR

V souvislosti s vystoupením ministra spravedlnosti ČSR na celorepublikové poradě náčelníků odborů a náčelníků útvarů a s rozvojem činnosti SNV za uplynulé období položila redakce Zpravodaje náčelníkovi správy SNV ČSR plk. RSDr. Jaroslavu KONEČNÉMU několik otázek.

Redakce: Důvěra není založena na něčem abstraktním, ale rodí se z dlouhodobě i z každodenní praktické zkušenosti, z toho, jak jsou slova uváděna v činy, jak sami komunisté, a zejména ti na odpovědných funkcích v nejrůznějších oblastech, se řídí politikou strany. Jak nejpůsobivěji agitují příslušníky SNV ČSR pro cíle, s nimiž se ztotožnili?

Plk. dr. KONEČNÝ: Na XVII. sjezdu KSČ bylo oprávněně připomenuto, že realizovat politiku strany, být příkladem v práci, v osobním životě, neustále pečovat o svůj ideový růst musí považovat za zcela samozřejmou povinnost všichni příslušníci Sboru. Nestačí te-



dy jenom slovně souhlasit, je třeba prokazovat vztah ke KSČ a socialistickému státu především pracovními výsledky.

Mnohé bylo řečeno o vlastnostech komunisty, jako jsou zásadovost, čestnost, poctivost, komunistická skromnost, sebekritičnost, morální život. Ne vždy si tato slova dostatečně berou k srdci všichni, jimž jsou určena. Je třeba, abychom vždy a všude dokázali skoncovat se všemi škodlivými jevy, které jsou ve své podstatě vysoce nemorální.

Právě proto nemůžeme mezi sebou trpět jedince, kteří si myslí, že takoveto jednání zůstává skryto. Jasně to zaznělo z Dopisu předsednictva ÚV KSČ stranic- kým orgánům a organizacím k prohloubení účinnosti boje proti porušování zásad socialistické zákonnosti, m o r á l k y a disciplíny - volat k odpovědnosti každého příslušníka Sboru, kdo svým chováním a jednáním snižuje autoritu Sboru.

XVII. sjezd KSČ vyslovil požadavek zvýšit stranic-

kou odpovědnost za to, aby se zásady Dopisu plně uplatnily v praktickém životě. Je to trvalý a závažný úkol pro všechny stranické orgány a organizace.

Plně se ztotožňujeme s morálním krédem, které zformuloval Program KSSS v jeho novém znění schváleném XXVII. sjezdem KSSS. Zdůrazňujeme, že budeme čím dál důrazněji vyžadovat od každého příslušníka - nejen komunisty - plnění jeho povinností, »zachování čestného a čistého profilu« člena strany a budeme ho hodnotit podle jeho skutků a jednání.

Redakce: Hlavním smyslem jednání výročních členských schůzí ZO KSČ v lednu a únoru 1987 je energičtěji a směleji postupovat při zabezpečování sjezdové linie, zaměřit se na odhalování slabých míst, na podstatné zkvalitnění řízení a zdokonalování stylu metod práce. Na co se soustředíme my?

Plk. dr. KONEČNÝ: Situace, kterou vytyčil XVII. sjezd strany, vyžaduje zvýšit úroveň politické a řídicí práce, uvést ji ve všech člancích do souladu s novými potřebami a nároky, jež plynou ze strategie urychlení. Ruku v ruce s tím je třeba podstatně zlepšit i ideologickou práci, a to na všech úsecích - v teorii, propagandě i agitaci.

Zvláštní důraz položil XVII. sjezd KSČ na prohloubení argumentace, přesvědčivosti působení ideologických pracovníků, zlepšení informovanosti veřejnosti. To nejdůležitější a nejcennější v propagandě je pravdivost a konkrétnost. Jednota slov a činů. Pravda, jak zdůrazňoval V. I. Lenin, je vždy konkrétní. Žádný palčivý problém nesmí zůstat stranou. Znamená to zaměřit se na úseky a místa, kde se neplní úkoly tak, jak byly stanoveny pro rok 1986. Projednávání těchto otázek musí vést k odhalení skutečných příčin nedostatků a slabých míst v plnění plánu, v hledání východisek a podmínek pro soustředění všech sil na důsledné plnění úkolů v roce 1987.

Redakce: V. I. Lenin, když hovořil o formách řízení, jednoznačně zdůrazňoval, že proces kolektivní práce nemůže být bez přímého vymezení odpovědnosti vedoucích. Co vystupuje do popředí, aby se zabezpečil nutný přírůstek výkonnosti u všech a nejen u vedoucích?

Plk. dr. KONEČNÝ: Řízení je tvůrčí činnost. Někteří velitelé a náčelníci se příliš dávají ovlivnit tlakem termínů nebo určitými problémy při materiálně technickém zabezpečování úkolů. Přitom jde o to, aby v konkrétní situaci dokázali najít způsob jak přejít od současného stavu k stavu požadovanému, pokud jde o nápravné výchovnou činnost a dodržování bezpečnosti v ochraně, využívání kapacit a podobně. Jedním z prvořadých úkolů vedoucích pracovníků je důsledně dále rozvíjet schopnosti, které souvisejí s rozpracováním a řešením nových problémů řízení a s prověřováním správnosti dosavadního postupu, schopnost tvořivě pracovat a velet při vysokých pracovních nárocích a v měnících se podmínkách, zvažovat varianty, osvojovat si nové, předem zjišťovat rizika a daleko výrazněji prosazovat tvůrčí přístup. Tam, kde se to dosud podceňuje, zpravidla se hromadí nevyřešené pro-



blémy a současně se nedostatečně využívá kvalifikovaných kádrů.

Být náčelníkem znamená nespokojovat se s tím, čeho už bylo dosaženo. Velitel usiluje o dosažení stanoveného cíle. Přijímá riziko nutné reorganizace sil, nového začátku úvah a plánů, které slibují lepší vyhlídky. Dobrý náčelník nepřerušuje svou činnost, jestliže analýza ukáže, že příčinou negativních jevů nebo nedosažených výsledků jsou vnější faktory. Spíše v takovém případě zorganizuje soustředěné úsilí zaměřené na hledání řešení a uplatní taková opatření, která plně využijí všech možností řízeného úseku.

Do funkce se nehodí ten, kdo se nechá »táhnout«, kdo není s to vnést do práce své vlastní myšlenky. Musí být ochoten stále se učit. A hlavně musí vychovávat k tvůrčí práci nejen sám sebe, ale i usilovat o prosazování odpovídajících návyků a o tvůrčí klima ve svém kolektivu a podřízených úsecích. Důležité však je, aby si celý kolektiv osvojil správný přístup ke službě, protože je základem pro vzájemné i vlastní hodnocení i pro morální uznání výsledků.

Redakce: Výběr a výchova kádrů musí o mnoho víc odpovídat současným nárokům na úroveň řízení. Schopnost přizpůsobit se těmto požadavkům patří k základním kritériím výkonu velitele, náčelníka. Co je nevyhnutelné učinit v náročnosti na kádry?

Plk. dr. KONEČNÝ: Určujícím kritériem v hodnocení jsou výsledky v plnění úloh, smysl pro nové, rozhodnost při prosazování celospolečenských zájmů a schopnost vést a směřovat pracovní kolektiv k plnění náročných služebních úkolů.

Náčelníkům musí být vlastní marxisticko-leninské světonázorové přesvědčení. V kádrové politice a kádrové práci je třeba vycházet z obsahu usnesení XVII. sjezdu KSČ s jeho novými požadavky na kádry a na práci s nimi. Kádrovou práci je třeba chápat jako řídicí činnost spojenou s výběrem, přípravou a rozmišťováním vedoucích pracovníků. Je to konkrétní realizace kádrové politiky strany a uplatňuje se v ní vedoucí úloha strany.

Úkoly, které stojí před stranou a společností, je možné zabezpečit jen vyšší organizací řídicí práce, větší připraveností kádrů pro jejich zvládnutí. Kádrová práce se musí stát součástí denodenní řídicí práce na všech stupních řízení. Vydáním rozkazu ministra spravedlnosti ČSR č. 14 o práci s kádrovými rezervami a mého rozkazu č. 16, který ukládá prohloubit přípravu kádrových rezerv, se podstatně změnil systém jejich přípravy.

Redakce: Úseky ochrany a bezpečnosti a nápravně výchovné činnosti zůstávají nejdůležitějšími úkoly pro naši práci. Můžete uvést některé výsledky?

Plk. dr. KONEČNÝ: Nejprve k úseku ochrany a bezpečnosti. V průběhu I. pololetí jsme úspěšně zvládli zajištění klidu a pořádku v době konání XVII. sjezdu KSČ, oslav 41. výročí osvobození naší vlasti Rudou armádou a v průběhu voleb do zastupitelských sborů všech stupňů.

S výsledky průběhu II. pololetí však nemůžeme být plně spokojeni, neboť došlo k některým mimořádným událostem, se kterými byli příslušníci seznámeni prostřednictvím orientačních zpráv.

Zkušenosti ukazují, že příčiny mimořádných událostí, především útoky vězňů spočívají v tom, že se nevyvozují závěry na podmínky útvaru z mimořádných událostí, které se staly u jiných útvarů, že se neplní úkoly uložené ke zkvalitnění školení příslušníků s praktickým nácvikem všech služebních povinností při předvádění, eskortování, výkonu služby na jednotlivých stanovištích, při perlustraci, prohlídkách vozidel atd. Dále, že na propustkových službách nejsou zařazováni nejzkušenější příslušníci a v neposlední řadě, že odbor ochrany a obrany vykazuje někdy malou náročnost při vyžadování povinností podle příslušných norem.

Kontrolní činností je rovněž zjišťováno, že dosud plně a v celém rozsahu rozkaz o předcházení, včasné odhalování násilí mezi obviněnými nepronikl do každodenní služební činnosti všech příslušníků SNV.



Velmi dobré výsledky byly dosahovány při součinnostních akcích zabezpečovaných pro potřebu orgánů SNB, což bylo pozitivně hodnoceno i vyššími funkcionáři ministerstva vnitra ČSR a ČSSR.

K druhé části otázky. Významnou orientací a podnětem pro zkvalitňování nápravně výchovné činnosti se stalo rozpracování sjezdových materiálů a dále úkoly uložené pro SNV ČSR v ústavněprávním výboru České národní rady v usnesení č. 257 z letošního roku, které nám ukládá propracovat z hlediska vnitřní diferenciací účinnější systém nápravně výchovné činnosti a věnovat zvýšenou pozornost mladistvým odsouzeným, prvotrestaným a odsouzeným ženám.

Úspěšně byl plněn úkol k prosazování Zásad pracovní výchovy odsouzených a uplatňování závěrů vědecké konference o pracovní výchově odsouzených, konané ve dnech 4.-6. prosince 1985 na Pracově.

Zvyšující se podíl hospodářských organizací na výchovné práci s odsouzenými se postupně projevuje, zejména ve snižování počtu neplnicích výkonových norem, ve zkvalitňování obsahové náplně uzavřených pracovních závazků, a tím ve zvyšování jejich hodnoty a také v pracovních výsledcích. K zabezpečení požadované úrovně stanoveného pořádku a kázně u odsouzených v pracovní i mimopracovní době bylo přistoupeno k posouzení služeb referentů režimu v denní době.

Režimová služba byla posuzována s cílem dalšího omezení negativních jevů, jako je násilí mezi odsouzenými, páchaní trestné nebo jiné nedovolené činnosti a zvýšení osobní bezpečnosti příslušníků.

Úpravě prostředí NVÚ je ze strany vedení útvarů a oddělení NVČ věnována pozornost. Je však nutné urychleně zkvalitnit estetizaci prostor u odsouzených II. a III. NVS; jde o úpravu chodeb a kulturních místností a výzdoba musí být správně politicky zaměřena.

V uplynulém školním roce 1985/86 byla zahájena ve všech osmi školských vzdělávacích střediscích výuka v učebním oboru. Je potěšitelné, že státní školský dozor ministerstva školství ČSR mohli při své проверке konstatovat, že vyučování probíhá v souladu s výchovně vzdělávací soustavou ČSSR.

Po čtyřletém období vyústilo jednání s ministerstvem školství ČSR ve vydání směrnice, která zavazuje odbory školství příslušných ONV ve své režii zabezpečovat pro NVÚ učitele, učebnice i učební pomůcky v kurzech, které poskytují vzdělání v rozsahu základní nebo zvláštní školy.

V dalším období, tak jak ukládá plán práce Sboru na pětiletku i znění plánu práce pro rok 1987, je nutné dále prohloubit vnitřní diferenciaci ve všech nápravně výchovných ústavech I. NVS, u odsouzených žen a mladistvých.

REDAKCE: Úkoly SNV napomáhají plnit i vojenské prokuratury a vojenské soudy, které svými specifickými prostředky spolupůsobí k upevňování morálně politického stavu a služební kázně příslušníků. Z jakých zásad vychází boj proti trestné činnosti a ostatním negativním jevům v činnosti SNV?

Pik. dr. KONEČNÝ: 6. listopadu 1986 byl podepsán plán společných opatření generální prokuratury ČSSR - Hlavní vojenské prokuratury, správy vojenských soudů federálního ministerstva národní obrany, správy SNV ČSR a správy ZNV SSR na léta 1987 - 1991 k zabezpečení součinnosti k dalšímu upevňování morálně politického stavu, kázně a socialistické zákonnosti v činnosti příslušníků obou Sborů.

Předpokladem úspěšného plnění hlavních úkolů - boj proti trestné činnosti příslušníků SNV a jejich příčinám - je zabezpečit ze strany zúčastněných orgánů komplexnost a koordinovanost prováděných akcí se služebními a stranickými orgány i organizacemi SSM a v dialektické jednotě usilovat o rozhodný a důsledný postih všech pachatelů trestných činů a přečinů. Zároveň účinnou prevencí přispívat k odstraňování jejich příčin, důraz položit zejména na trestné činy páchané pod vlivem alkoholu, trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele, páchané jak formou fyzického násilí, tak formou nedovolených styků příslušníků SNV s obviněnými a odsouzenými, a na trestné činy páchané ve strážní službě.

Další upevnění morálně politického stavu a kázně

příslušníků SNV předpokládá, aby se těžiště boje proti trestné činnosti a jejím negativním jevům stále více přenášelo do oblasti prevence za soustavného rozvíjení forem a metod preventivní právně výchovné činnosti.

Široké možnosti k odstraňování příčin a podmínek trestné činnosti, k upevnění kázně a pořádku nabízí aktivní uplatňování metod a prostředků prokurátorského všeobecného dozoru a prověrky organizované zúčastněnými orgány.

Důležitým podkladem pro správnou orientaci v činnosti zúčastněných orgánů jsou pravidelné rozbor morálního politického stavu, kázně a protispolečenského jednání příslušníků.

Plán společných opatření bude každoročně vyhodnocován v souvislosti s rozбором morálního politického stavu, služební kázně a protispolečenského jednání příslušníků SNV na štábech náčelníků správ SNV a ZNV a jeho obsah bude možno doplňovat o další úkoly, které stav trestnosti a socialistické zákonnosti v činnosti příslušníků bude vyžadovat.

Redakce: Soudruhu náčelníku, stranou vaší pozornosti nezůstává ani plnění sociálního programu. Jaké výsledky byly dosaženy například při zabezpečování rodinných rekreací příslušníků a rekreací v pionýrských táborech?

Plk. dr. KONEČNÝ: Tuzemská rekreace byla zabezpečena pro 1 962 osob. Zahraniční rekreace pro 735 osob. Pionýrské tábory byly zajištěny pro 1 300 dětí. Tím došlo k celkovému nárůstu oproti roku 1985 o 334 míst. Pro další zlepšení rodinné rekreace jsem stanovil pro rok 1987 zvýšit finanční limit na rekreaci příslušníků o jeden milión korun. Zvýšit počet poukazů na rodinnou rekreaci nákupem od cestovních kanceláří, budovat menší rekreační zařízení u jednotlivých útvarů a hledat možnosti jejich celosborového využívání. Dokončit v roce 1988 výstavbu rekreačního zařízení Přední Labská. Zpracovat rozšíření kapacity a zkvallnění rekreační péče v zotavovně Pracov.

Pro zlepšení podmínek pionýrské rekreace i rekreace dospělých je zajišťována výstavba nového rekreačního zařízení ve Šlovicích a dále pro pionýrskou rekreaci je rekonstruován objekt v Radiměři na Moravě. Od příštího roku bude uveden do provozu pionýrský tábor v Krasnici.

V řešení je zabezpečení dětské rekreace v rámci Severomoravského kraje, kde je v současné době nejméně příznivá situace.

Na rok 1987 se připravuje výměnná dětská rekreace s Polskou lidovou republikou.

Na XVII. sjezdu KSČ bylo opět důrazně připomenuto, že je třeba nadále zvyšovat péči o zlepšování pracovních podmínek, pracovního prostředí a bezpečnosti práce. Jde o to, aby se obrovské prostředky, které se na sociální politiku vynakládají, soustředily skutečně tam, kde přinesou co největší efekt a především na těch útvarech a pracovištích, kde je služba namáhavá a nebezpečná.

Příslušníci jsou uznali, vědí, že útvary se nedá přestavět »ze dne na den« a přitom v něm sloužit, ale nechtějí se také smířit se stavem, kde se pro zlepšení služebního prostředí nic nedělá.

Redakce: Nedílnou součástí národních tradic našeho lidu je přátelství s národy Sovětského svazu. Řada našich útvarů datuje družbu s posádkami Střední skupiny sovětských vojsk od prvních chvil internacionální pomoci v roce 1968. Například vy sám jste sehrál rozhodující úlohu v konsolidačním procesu uvnitř SCSP na Chomutovsku. Jak vypadá činnost odboček SCSP na útvarech SNV?



Plk. dr. KONEČNÝ: Vycházíme ze zásady, že i když je specifické poslání SCSP především v upevnování a rozvíjení přátelství se Sovětským svazem, je jeho činnost součástí společného úsilí pomáhat komunistické straně při internacionální výchově. Široká politickovýchovná činnost odboček SCSP jako součást ideologického působení řízeného KSČ byla v posledním období rozvíjena tak, aby co nejlépe odpovídala vysoké kvalitě československo-sovětských vztahů promítajících se ve společném boji za vítězství marxisticko-leninských idejí. V roce 1986 došlo k výrazné aktivizaci odboček SCSP. Cíle obsahového zaměření II. aktivy předsedů odboček jsou naplňovány. Vliv odboček SCSP se projevuje v růstu znalosti členů o SSSR. V SNV jsou v současné době tři čtvrtiny útvarů se 100% organizovaností v SCSP, což svědčí o aktivním přístupu služebních, stranických a svazáckých funkcionářů k plnění přijatých závěrů. V průběhu roku se dále upevnily a rozšířily družební styky útvarů SNV s příslušníky Střední skupiny vojsk sovětské armády. Zvýšil se počet kolektivů v soutěži o získání titulu kolektiv československo-sovětského přátelství. Podrobné vyhodnocení výsledků soutěže, jakož i další úkoly odboček SCSP bude projednáno na III. aktivu předsedů odboček SCSP, který je plánován na únor 1987. Zároveň bude vydáno zaměření pro činnost odboček v roce 70. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Všechny akce odboček, zájezdy, návštěvy, besedy, přednášky, kulturní podniky, výstavy, soutěže a kvízy mají pozitivní vliv na myšlení našich příslušníků, zejména z hlediska správného chápání mírové politiky SSSR, pomáhají prohlubovat vlastenecké a internacionální citění zvláště mladých příslušníků. Vyšší orgány svazu tuto činnost velmi kladně hodnotí a oceňují jako hodnotnou a příkladnou.

Redakce: Soudruhu náčelníku, děkujeme vám za rozhovor.

Za redakci rozmlouval:
mjr. PhDr. Petr Galuška

Použité prameny a literatura

Generální ředitelství VS ČR odbor správní:

- vnitřní předpisy SNV ČSR.

Kabinet dokumentace a historie VS ČR neuspořádáno,

- Informativní podklady pro náčelníka správy SNV ČSR – tisková konference 29.11.1988,
- Ročenka SNV ČSR za rok 1988,
- Bilance pracovních sil z řad odsouzených 1983–1989,
- nepublikované vzpomínky pamětníků – bývalých pracovníků správy SNV ČSR.

Jiří ENDRŠT, *Spolupráce s vězeňskými orgány PLR navázána*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 2/1986, Praha 1986.

Petr GALUŠKA, *Slavnostní vernisáž*, in: Zpravodaj SNV ČSR č. 6/1985, Praha 1985.

Petr GALUŠKA, *Rozhovor s náčelníkem správy SNV ČSR*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 6/1986, Praha 1986.

Petr GALUŠKA, *Vzácná návštěva*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 3/1987, Praha 1987.

Jiří GRUNTORÁD – Petr UHL, *O československém vězeňství*, Sborník Charty 77, Praha 1990.

Ondřej HLADÍK, *Biografický slovník náčelníků NVÚ a věznic v letech 1970–1989*, in: Historická penologie č.2/2017, Praha 2017.

Jaromír HLAVÁČEK – Tomáš KAUCKÝ, *Ve spárech nacismu: Památník protifašistického odboje – Praha-Pankrác*, Praha 1985.

Alena KAFKOVÁ, *Cesta ke vzniku generálního ředitelství VS ČR 1865–1965*, in: Historická penologie 1/2010, Praha 2010.

Alena KAFKOVÁ, *Cesta ke vzniku generálního ředitelství VS ČR 1970–1975*, in: Historická penologie 2/2013, Praha 2013.

A. KAFKOVÁ, *Cesta ke vzniku Generálního ředitelství VS ČR 1986–1990*, Historická penologie 1/2019, Praha 2019.

Jiří KARLÍČEK a kol., *Věrní straně a lidu*, správa SNV ČSR, Praha 1980.

Aleš KÝR, *Památník Pankrác*, příloha časopisu České vězeňství, č. 4/1999, Praha 1999.

Jiří MASTEJ a kol., *Diferencovaný výkon trestu odnětí svobody v ČSR*, správa SNV ČSR, Praha 1988.

Karel NETÍK a kol., *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*, I. vydání: Bulletin studijní a výzkumné skupiny č. 3/1991; II. vydání: publikace Ředitelství SNV ČSR, Praha 1992, III. vydání: příloha časopisu České vězeňství č. 4/1996, IV. vydání: příloha časopisu České vězeňství č. 1/1988.

Lubomír ONDRÁČEK, *Pracovní návštěvy delegací Kuby a Polska*, in: Zpravodaj SNV ČSR, č. 6/1988, Praha 1988.

Karel SCHELLE – Jaromír TAUCHEN (eds.), *Encyklopedie českých právních dějin*, XX. svazek, Brno 2020.

Vojtěch SUDA, *Vlastní výrobní provozy v SNV*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 6/1988, Praha 1986.

Martin VÁŇA, *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR 1983–1998*, příloha Českého vězeňství č. 3-4/1998, Praha 1988.

kol., *Jmenování plk. RSDr. J. Konečného do funkce náčelníka správy SNV ČSR*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 10/1983, Praha 1983.

kol., *Návštěvě delegace ministerstva spravedlnosti SSSR, Pobyt delegace vězeňské správy NDR*, fotoreportáž, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 3/1986, Praha 1986.

kol., *Delegace vězeňství MLR*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 5/1986, Praha 1986.

kol., *55. narozeniny plk. RSDr. J. Konečného*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 5/1987, Praha 1987.

kol., *Návštěva delegace polského vězeňství a delegace kubánského vězeňství*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 1/1987, Praha 1987.

kol., *Ze zemí přátel*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 2/1988, Praha 1988.

kol., *Na návštěvě v Číně*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 6/1988, Praha 1988.

kol., *Nové oddělení*, in: *Zpravodaj SNV ČSR*, č. 6/1988, Praha 1988.

Zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

POZVÁNKA NA VÝSTAVU

Aleš KÝR, Alena KAFKOVÁ

Pod názvem „České vězeňství v proměnách času“ byla dne 17. listopadu 2025 otevřena stálá expozice Vězeňské služby ČR v prostorách Muzea Policie ČR v Praze na Karlově. Expozici připravila autorská dvojice PhDr. Aleš Kýr a Alena Kafková z Kabinetu dokumentace a historie VS ČR ve spolupráci s grafikem Mgr. Miroslavem Kábrtem z Muzea Policie ČR. Významnou pomoc poskytla také PhDr. Alena Marešová, Ph.D. z Policejní akademie v Praze, Mgr. Vladimíra Tošnarová z Generálního ředitelství VS ČR a Mgr. Jiří Diviš z Vazební věznice a ÚpVZD Praha Pankrác.



Z přípravy výstavy (foto: KDH)

Slavnostního otevření se zúčastnil tehdejší ministr spravedlnosti a generální ředitel VS ČR za přítomnosti ředitele Muzea Policie ČR a hostů z řad VS ČR, Policie ČR a spolupracujících institucí. Uvedená expozice je jedinou tohoto druhu, která je běžně přístupná široké veřejnosti. Historické expozice ve Vazební věznici a ÚpVZD v Praze na Pankráci a dále ve věznicích Valdice, Mírov a Plzeň jsou využívány pro interní potřebu VS ČR a justice, neboť se nacházejí ve funkčních

vězeňských zařízeních a z bezpečnostních a provozních důvodů nemohou mít statut veřejného muzea. I když ředitelé věznic za stanovených podmínek umožňují návštěvy těchto expozic, zejména organizovaným skupinám studentů vysokých škol, není to jejich povinností. V dohodě o provozování společné expozice „České vězeňství v proměnách času“, uzavřené mezi generálním ředitelem VS ČR a ředitelem Muzea Police ČR je mimo jiné stanoveno, že „Příslušníci a civilní zaměstnanci Vězeňské služby ČR mají nárok na bezplatnou návštěvu expozice po předložení průkazu Vězeňské služby ČR. Tento nárok se vztahuje i na členy jejich rodiny, pokud jsou v doprovodu“ (Čl. I odst.3 písm. b) Dohody).



Vernisáž výstavy dne 17. listopadu 2025 (foto: KDH)

Zřízená expozice poučuje návštěvníky, že historie českého vězeňství úzce souvisí s vývojem státní správy, trestního práva a soudnictví, který byl po staletí ovlivňován západoevropskou teorií a praxí.

Významným vývojovým mezníkem se staly trestněprávní reformy za vlády habsburské císařovny a české královny Marie Terezie a jejího syna Josefa II. ve druhé polovině 18. století. Na tyto reformy navázaly další změny trestní legislativy, justičního a vězeňského systému Rakousko-uherské monarchie v 19. století. Vytvořený systém byl rozvíjen v období první Československé republiky v letech 1918 až 1939. Po zřízení Protektorátu Čechy a Morava přežívalo české vězeňství v působnosti ministerstva spravedlnosti a soudnictví s omezenou pravomocí. V německých nacistických vězeňských zařízeních bylo zacházení s občany

protektorátu ovlivňováno rasovou nenávisť k osobám neárijského původu, zejména k Židům.

Po roce 1948 zachvátila československé vězeňství třídní nenávisť podle komunistické ideologie a vzoru Sovětského svazu. Reformní snahy v letech 1965 až 1968 k prosazení Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, které vydala Organizace spojených národů, byly zmařeny v rámci normalizace společenského života. Teprve po roce 1989 mohla být připravena a realizována nová koncepce českého vězeňství v duchu Evropských vězeňských pravidel a humanistických tradic. Od roku 2003 patří Vězeňská služba mezi ozbrojené sbory České republiky a stala se součástí integrovaného záchranného systému.

První místnost upozorňuje na význam trestně právních reforem v 18. století na území Čech, Moravy a Slezska se zřetelem na ukončení čarodějnických procesů, snížení počtu hrdelních soudů, zrušení mučení a trestu smrti, využívání věznění spojeného s prací a zavedení doživotního trestu.



První místnost – od 18. st. do roku 1939 (foto: KDH)

Tyto změny ovlivnily vývoj vězeňství v průběhu 19. století, který směřoval k nápravě trestanců na základě mravní výchovy, vzdělávání, pracovní činnosti a sociální pomoci propuštěným trestancům. Uvedené principy prosazoval v praktické a publikační činnosti vězeňský kaplan František Josef Řezáč, který působil v zemské Svatováclavské trestnici v Praze v letech 1847 až 1856. Ve stejném duchu působily i Milosrdné sestry Kongregace sv. Karla Boromejského, které převzaly v roce 1854 řízení ženské trestnice v Praze na Hradčanech, dočasně řídily mužské trestnice ve Valdicích (1857–1868) a na Mírově (1859–1870)

a dlouhodobě působily v ženské trestnici v Řepích u Prahy (1865–1948). Na přelomu 19. a 20. století existovala přechodně též ženská trestnice ve Valašském Meziříčí, kterou spravovaly Milosrdné sestry sv. Vincence z Pauly. K nejstarším vězeňským zařízením patří i trestnice v Plzni na Borech, zřízená v roce 1878.

V období první Československé republiky (1918–1939) byly ve vězeňství rozvíjeny výchovně vzdělávací principy a obohacovány o zahraniční zkušenosti. Významnou osobností československého vězeňství se stal JUDr. Emil Lány, který zodpovídal za organizaci a činnost vězeňství a podílel se mezinárodní spolupráci.

Druhá místnost dokumentuje zneužívání justice a vězeňství k prosazování ideologie a politických cílů německého nacismu v letech 1939 až 1945 a československého komunismu v letech 1948 až 1965. K období Protektorátu Čechy a Morava jsou uváděny důvody trestů smrti, činnost policejní věznice gestapa v Praze i Terezíně a pankrácké sekyrárny. V poválečné obnově československého vězeňství je připomenuto potrestání nacistických zločinců, zrádců a kolaborantů.



Druhá místnost – od roku 1939 do roku 1965 (foto: KDH)

Po uchopení politické moci komunistickou stranou v roce 1948 následovaly politické soudní procesy s odpůrci komunistického režimu, které končily popravami a dlouhodobými tresty. Na počátku 50. let 20. století došlo ke změnám v činnosti justice a vězeňství podle vzoru Sovětského svazu. Ve vyšetřovacích věznicích působila Státní bezpečnost, která za použití fyzického a psychického nátlaku na vyslychané osoby si vynucovala jejich přiznání podle připraveného scénáře. V roce 1953 bylo vězeňství svěřeno do působnosti Ministerstva vnitra, jehož Správa

nápravných zařízení centrálně řídila věznice, trestní ústavy a pracovní tábory. Osoby odsouzené za protistátní činnost byly považovány za třídní nepřátele a při výkonu trestu odnětí byly podrobovány nejpřísnějším opatřením. Zejména byl omezován jejich styk s rodinou a byly využívány k provádění namáhavé a méně placené práce. Často pracovaly v jáchymovských a příbramských uranových dolech a též v uhelných dolech na Ostravsku a Kladensku.

Třetí místnost vypovídá o změnách československého vězeňství v roce 1965 a pokusu o reformu po roce 1968. Zákonem č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody byly zrušeny právní předpisy, které vycházely ze sovětských zkušeností. Podle stupně nebezpečnosti soud zařazoval odsouzené do tří typů nápravně výchovných ústavů. Nový zákon reagoval na doporučení Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, které vydala Organizace spojených národů již v roce 1957. Umožnil též, aby se na výchově odsouzených podíleli specialisté – psychologové, pedagogové a sociální pracovníci.



Třetí místnost – od roku 1965 do roku 1989 (foto: KDH)

Nové možnosti byly využity zejména při zacházení s mladistvými odsouzenými. Oporou specialistů nově zřízeného Sboru nápravné výchovy ČSR (SNV ČSR) se stal Výzkumný ústav penologický v Praze pod vedením doc. PhDr. Jiřího Čepeláka, CSc. Jeho doporučení směřovala též k reformě českého vězeňství po převedení do působnosti ministerstva spravedlnosti.

V důsledku sovětské okupace Československa v roce 1968 a následné politické normalizaci byly reformní kroky zastaveny. Do centrálního řízení vězeňství se promítl vliv oddělení státní administrativy Ústředního výboru KSČ a zřízení politických funkcionářů ve SNV. Na základě rozsudků soudů byli do výkonu trestu umísťováni zastánci lidských práv (disidenti), jejichž sledování zajišťovala vnitřní ochrana v úzké spolupráci se Státní bezpečností.

Významné politické a společenské změny koncem roku 1989 vedly k vyhlášení amnestie prezidenta republiky a postupnému překonávání normalizačních opatření, které vyústilo přijetím nové koncepce českého vězeňství v duchu Evropských vězeňských pravidel a humanistických tradic.



Autorská skupina expozice – Mgr. M. Kábrt, A. Kafková, PhDr. A. Kýr (foto: KDH)

Čtvrtá místnost informuje o výsledcích činnosti nově zřízené Vězeňské služby České republiky (VS ČR) v průběhu tří desetiletí pod vedením příslušných generálních ředitelů.

V období let 1993 až 2003 byly vydány zákony k nové úpravě výkonu vazby a trestu odnětí svobody. V této souvislosti byly zřízeny věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou. Byla uzavřena dohoda o duchovní službě, která zahrnovala zřízení míst vězeňských kaplanů v jednotlivých vazebních věznicích a věznicích a dobrovolnického občanského sdružení Vězeňská duchovenská péče. V rámci obnovené spolupráce s Kongregací Milosrdných sester sv. Karla Boromejského bylo otevřeno oddělení pro vybrané odsouzené ženy v objektu Kongregace v Praze-Řepích. Dále bylo zřízeno šest nových věznic a jedna vazební věznice. Základem mezinárodní spolupráce se stalo pravidelné pořádání

konferencí v Kroměříži. K odborné přípravě a výcviku vězeňského personálu byl vybudováno školské zařízení VS ČR ve Stráži pod Ralskem. V roce 2003 se změnil statut VS ČR z civilní rozpočtové organizace ministerstva spravedlnosti na ozbrojený sbor.



Čtvrtá místnost – od roku 1993 do roku 2024 (foto: KDH)

V letech 2004 až 2014 pokračovalo plnění úkolů k rozšiřování vězeňské ubytovací kapacity a odstraňování negativního dopadu privatizace státních podniků na zaměstnávání odsouzených. V roce 2005 byla zřízena další věznice a v roce 2008 ústavy pro výkon zabezpečovací detence v Brně a Opavě k léčbě výchovnému zacházení s pachateli bez trestní odpovědnosti.

V letech 2015 až 2024 byla zavedena nová diferenciací výkonu trestu k posílení rozhodovací činnosti VS ČR. Soud zařazuje odsouzené do věznice s ostrahou nebo zvýšenou ostrahou. V rámci věznice s ostrahou VS ČR rozmísťuje odsouzené do oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Byly zprovozněny čtyři nové objekty k výkonu trestu a pokračovala výstavba dalších. V roce 2021 byl ve věznici Světlá nad Sázavou otevřen specializovaný oddíl pro výkon trestu matek s dětmi do jednoho roku a v roce 2022 zprovozněn Ústav pro výkon zabezpečovací detence v Praze. Na hodnocení činnosti VS ČR v jednotlivých desetiletích navazuje informace o donucovacích prostředcích a služebních zbraních a dále fotoreportáž ze služebních aktivit a působení VS ČR v rámci integrovaného záchranného systému.



Čtvrtá místnost – od roku 1993 do roku 2024 (foto: KDH)

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ V PROMĚNÁCH ČASU

Scénář a fotodokumentace:	PhDr. Aleš Kýr, Alena Kafková
Grafická úprava:	Mgr. Miroslav Kábrt
Spolupráce:	Mgr. Jiří Diviš, Mgr. Vladimíra Tošnarová, PhDr. Alena Marešová, Ph.D.
Realizace:	Kabinet dokumentace a historie VS ČR Muzeum Policie ČR

Poděkování za poskytnutou pomoc:

Národnímu archivu Praha	Generálnímu ředitelství VS ČR
Muzeu hl. Prahy	Akademii VS ČR
Muzeu města Brna	Vazební věznici a ÚpVZD Praha Pankrác
Regionálnímu muzeu v Mikulově	Vazební věznici a ÚpVZD Brno
Hornickému muzeu v Příbrami	Věznici Bělušice, Věznici Jiřice
Památníku Terezín	Věznici Kuřim, Věznici Valdice

Dosud vyšlá čísla časopisu jsou k dispozici na internetové stránce:

<https://www.vs.gov.cz/sekce/historicka-penologie>



Muzeum Policie ČR (foto: www.muzeumpolicie.cz)